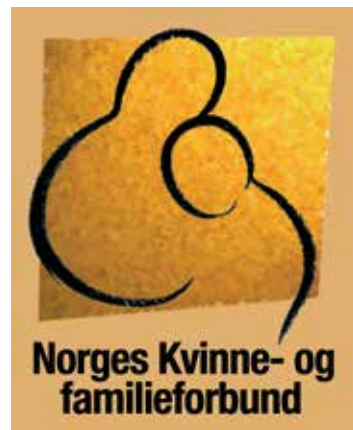

Kvinner & Familie

Nr. 1/2015

MEDLEMSBLAD FOR NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

FORHOLDET MOR OG BARN

- påvirker hjerneutviklingen

Forsidefoto: Shutterstock

Kvinner & familie

Nr. 1 2015

129. årgang - Grunnlagt 1887

Redaktør

Lene Sogaard Gloslie

Utgiver:

Norges Kvinne- og familieforbund

Stortingsgaten 12, 0161 Oslo.

Telefon: + (47) 22 47 83 80

E-post: post@kvinnerogfamilie.no

Annonser:

post@kvinnerogfamilie.no

Abonnement:

Kan bestilles hos utgiver: NOK 150,- pr. år.

Medlemmer av forbundet får bladet gratis

Design:

Cathrines.cmykeri/chfuglei@gmail.com

Trykk: Wittusen&Jensen

Opplag: 4100

Redaksjonsrådet:

Lene Sogaard Gloslie:

redaktor@kvinnerogfamilie.no

Pernille Prøitz Jørgensen:

pernille@kvinnerogfamilie.no

Sonja Kjørhaug:

sonja@kvinnerogfamilie.no

Elisabeth Rusdal:

elisabeth@kvinnerogfamilie.no

Internettadresse:

www.kvinnerogfamilie.no

Frist for stoff: 4. mai 2015

Ettertrykk og kopiering av
Kvinner & families stoff og annonser
er ikke tillatt uten etter avtale.

ISSN NR: 1891 - 7992

Norges Kvinne og familieforbund

Hensikt: Styrke familiens posisjon gjennom tiltak som gir tid og mulighet til omsorg for hverandre.

Visjon: Anerkjennelse av kvinners ulike valg gjennom livsfaser. Verdssetting av familien som bærebjelke i utviklingen av et godt samfunn.

K&F er tilsluttet:

Nordens Kvinneforbund (NKF)

Associated Country Women of the world (ACWW)

KFB (Kvinner frivillige beredskap)

FOKUS Forum for Kvinner og Utviklings-
spørsmål

Leder

Elisabeth Rusdal

Forbundsleder

Kjære medlem!

Godt nytt år – og ikke minst gratulerer med vårt forbunds 100-års jubileum.

2015 kommer til å bli et flott år – et aktivt år og et år hvor vi skal gi bidrag til nye 100 år med gode velferdsordninger, viktige aktiviteter i nærmiljøet i tillegg til samhold og mye glede.

Arbeidet med å planlegge jubileet har foregått en stund. I denne utgaven av bladet finner du informasjon.

Vi har også sendt informasjon både om aktiviteter og priser til lagene. Vi håper at mange av dere kommer til Oslo i september. Påmeldingsskjema er her i bladet. Allerede nå vet vi også at lag planlegger aktiviteter i forbindelse med jubileet – så tilbudene er mange. Jeg håper virkelig at dere benytter dere av dem og deltar.

Mange steder i landet har det nye året vært preget av vær og problemer knyttet til dette. Det er ikke noen overraskelse, men været påvirker hverdagen vår. Mange steder har man opplevd at det handler om å være forberedt, enten på strømløshet i mange dager, ras eller stengte veier. Så enten vi er hjemme eller ute på reise så gjelder det å ha tenkt igjennom og forberedt seg. Vi som medlemmer av Kvinners Frivillige Beredskap har unike muligheter til nettopp å vite hva og hvordan.

Forbundets beredskapsutvalg har også stor kunnskap. Så benytt muligheten til å få økt kunnskap om dette. Det er sannsynlig at noe usannsynlig kan skje.

Vi har gjennomført et landsmøte i fjor med stort engasjement og gode debatter. Det var vel ingen overraskelse at saken om fremtidig organisering av arbeidet var den store saken. Saken som skapte debatt og som landsmøtet brukte god tid på. Vedtaket ble at saken skal settes opp igjen på landsmøtet i 2016. Det vedtaket betyr at vi arbeider og er organisert som

før. Det betyr at vi må sørge for å ta verv og engasjere oss slik at vi har lag, grupper og kretser videre. Det har landsmøtet vedtatt. Går vi sammen så klarer vi dette. Vi må alle ta et ansvar.

Så skal vi bruke tiden frem til landsmøtet i 2016 til å finne ut av hvordan vi skal gjøre det videre. Kanskje som før, kanskje endre. Sentralstyret har vedtatt at vi inviterer alle til å komme med forslag. Lagene har fått mer informasjon om dette nylig. Grasrotas syn er viktig for oss – så kom gjerne med dine forslag til hva og hvordan.

Hvilke andre vedtak landsmøtet gjorde kan du lese mer om her i bladet.

Gledelig mot slutten av 2014 var det at vi kunne hilse et nytt lokallag velkommen. Vi ser på dette som signaler om at forbundet er viktig og at sakene våre betyr noe.

Forbundets synspunkter blir stadig oftere etterspurt. Vi inviteres til innspill i de politiske miljøene og inviteres til å holde innlegg. Dette er vi glade for – da får vi fremmet forbundets syn – på vegne av deg som medlem. Du har kanskje registrert at enkelte nå stadig oftere tar opp saken om skolemåltid. På høy tid. Går vi sammen nå, kan kanskje innføring av skolemåltid bli en sak i kommunevalgkampen, og bli noe som kommer som en realitet i flere kommuner. Dette skjer takket være vår alles innsats med underskriftskampanjen og stadige gjentakelser om at dette må komme.

En sak til som nå kommer mer og mer, er dette med hjelp til familier når en av foreldrene blir syke. Behovet for husmorvikar er der. Det er et kommunalt ansvar, men ikke alle kommuner har dette tilbudet likevel. Hvordan er det i din kommune?

Har du en sak du gjerne vil ha gjort noe med, har du en idé så ta for all del kontakt.

Elisabeth Rusdal

Godt jubileumsår!

Vi har rundet 2015, og med det skriver Norges Kvinne- og familieforbund historie. De 100 første år i likeverdets tjeneste har satt spor i samfunnet vårt. Spor som skal feires i dette jubileumsåret. Det er god grunn til å glede seg til jubileumsdagene i september - og alle medlemmer ønskes velkommen til å ta del i feiringen!

I denne utgaven har vi satt fokus på likestilling og morsrollen. Likestillingsparolen har siden 70-tallet vært kvinners rett til lønnet arbeid og økonomisk selvstendighet. Det har ikke vært god politisk tone å snakke om morsrollen. Morsrollen og det viktige båndet mellom mor og barn kunne true hele likestillingsprosjektet, om det ble gitt for mye oppmerksomhet. Torild Skard tar til orde for en ny, morsvennlig feminisme, der mødrerettigheter tilgodeses. Til det beste for mødrene, men også for barna.

Og hun får støtte i ny forskning, som utviser skillet mellom det psykologiske og det biologiske. Våre barns hjerner er avhengig av en omsorgsperson som er kontinuerlig tilstede, som er nær, og som gir god omsorg og oppmerksomhet - en mor. Uten denne viktige og tidlige omsorgen, vil ikke hjernestrukturene utvikle seg slik de skal. I hjernens vekstfase, som begynner i tredje trimester av graviditeten, og fortsetter gjennom annet til tredje leveår, er god omsorg og trygghet grunnleggende for at utviklingen skal skje på riktig måte. Og for at våre barn skal vokse opp som veltilpassede medlemmer av samfunnet.

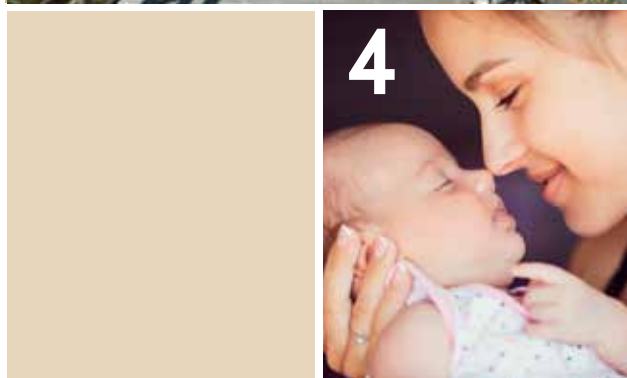
I løpet av denne viktige perioden for hjernens utvikling, begynner ettåringene i barnehage. NTNU gjennomfører for første gang i Norge en studie om barns stress og belastning ved tidlig barnehagestart. Her er det ingen voksne som tolker og mener noe på vegne av barnet. Det er barnets fysiologiske stressnivå som måles - barnet blir gitt en egen stemme. Dette er en viktig studie, som vil kunne fortelle oss mye om barns hverdag i barnehagen - og om hvordan kvaliteten på denne hverdagen kan gjøres bedre.

Mye har rørt seg i forbundet siden forrige utgave. Det har vært landsmøte i Oslo - og Holmen K&F-lag tar oss med på en spennende reise til Albania.

God lesning!

 - følg oss på facebook

OPPDATER DEG PÅ HVA
SOM SKJER I FORBUNDET!
DU FINNER LINKEN TIL
FACEBOOKSIDEN PÅ NETT-
SIDENE VÅRE.
HER FÅR DU LØPENDE
INFORMASJON, DU KAN
KOMMENTERE OG DELTA I
DISKUSJONEN. VI SES PÅ
FACEBOOK!

Innhold

K&Fs Beredskapsutvalg	27
Materiell fra Norges Kvinne- og familieforbund	28
Liste over K&Fs tillitskvinner	30

POLITIKK OG SAMFUNN

Barnet ut med badevannet?	4
Stressa i barnehagen?	6
Tidsklemma, fleksibilitet og fødselspermisjon	8
En god krangel forlenger ekteskapet	12

LANDSMØTE

Første gang på landsmøte	9
Landsmøtevedtakene	10

NYTT FRA FORBUNDET

Invitasjon til jubileumsfeiring	11
Nordens Kvinneforbunds sommerkonferanse 2015	14
Det nordiske brevet	15
Reisen til Albania	18
NGO Forum Europaregionen Beijing +20	22
Aktivitet i lagene	26

INTERNASJONALT UTVALG

Krisesenteret i Sibiu	16
Internasjonalt seminar	23

JUS OG RETTIGHETER

Mobbing	20
---------	----

Barnet ut med badevannet?

Midt i likestillings- og omsorgsdebatten er det én som blir neglisjert - nemlig barnet.

AV: LENE SØGAARD GLOSLIE

Tilknytningsteorien

Tilknytningsteorien ble utviklet av John Bowlby (1907 - 1990). Han brøt med psykoanalysens teorier om at barns indre liv ble bestemt av fantasier, fremfor reelle livshendelser. Hans oppvekst i den øvre middelklassen i England, der hans Nanny fungerte som hans første omsorgsperson, ga grunnlag for hans senere interesse for nettopp tilknytning og barns utvikling. Under annen verdenskrig ble han opptatt av krigsbarna, og boka hans om "Maternal Care and Mental Health" fikk stor betydning for endringer i praksis i den institusjonelle omsorgen for barn, noe som også åpnet for at foreldre fikk besøke barn som lå på sykehus.

- Likestillingsdebatten på 70-tallet var mangesidig. Fra venstresiden i politikken ble det, og blir fortsatt, særlig lagt vekt på kvinners yrkesarbeid og økonomiske selvstendighet. Jeg mener at det bare er én del av hva likestilling bør handle om. Morsrollen og mødrerettigheter er viktige temaer, sier Torild Skard, og legger til at hun ofte har fått høre at det er merkelig at hun som ikke har barn selv, er så opptatt av morsrollen. Men de som har barn, er gjerne tilbakeholdne, fordi de lurer på om de som mødre valgte riktig, eller feil.

Morsrollen og dens biologi er ofte fortiet. En debatt vi allikevel ser spiren til med yngre feminister, som Linn Stalsberg og Kristin Briseid. De stiller begge spørsmål ved etablerte feministiske sannheter og dagens politisk korrekte likestilling.

Mens morsrollen er ikke-tema politisk sett, er det pappaperm og farsrollen det

fokuseres på. Skard mener pappaperm er viktig, men at den ikke skal gå på bekostning av mor og barn.

BEHOV FOR NY DEFINISJON

- Likestilling har i dag blitt alt og ingenting. Samtidig er begrepet veldig verdiladet. I mange sammenhenger betyr det likebehandling av kvinner og menn. Dette kan være nødvendig i en del tilfelle, men i andre tilfelle må kvinner ha positiv særbehandling for å bli likestilt, sier Skard.

Audun Lysbakken (SV), som i rødgrønn regjering ville ha 14 ukers permisjon til far og 14 uker til mor, samt 49 uker på deling - uten å nevne barnets behov, har fått Skard til å undres hvor mors og barns rettigheter som nettopp mor og barn har blitt av.

Skard er også opptatt av at det ikke snakkes om at barn vokser og forandrer seg, at behovene til en ettåring er andre enn

for to- og treåringer. - Det er påfallende at Norge har holdt på med likestilling i mange år, uten å følge dette opp skikkelig med forskning. Psykologene har stort sett vært fraværende i den offentlige debatt. Men de burde bidra til å bringe barnets behov og kunnskap om barn inn i ordskiftet.

DET BIOLOGISKE PROBLEMATISK

Boken «Norsk likestillingens historie 1814-2013» fastslo at en av de største likestillingsutfordringene fremover er forestillingen om at Norge er «verdensmester i likestilling». Da er det jo ikke mer å kjempe for. I følge Skard har dette bidratt til at kvinners problemer med omsorgsrollen har blitt neglisjert. Og man unngår å snakke om den viktige tilknytningen mellom mor og barn og hva dette har å si for barnets utvikling.

- Folk vil ikke snakke om biologien, fordi den har blitt brukt mot hele likestillingsprosjektet tidligere. Men det viktigste ansvaret for samfunnet vårt er å fostre sunne barn som kan bære samfunnet videre.

I praksis er holdninger og synsmåter preget av dobbelthet. - Hva du enn gjør, kan du kritiseres for det. Om du blir hjemme lenge med barnet, eller ei. Det skaper et klima der det blir vanskelig å velge, og å stå på sitt. Samtidig er omsorgsarbeidets krav og betydning nedvurdert, påpeker Skard.

DEN VIKTIGE TILKNYTNINGEN

Den engelske barnepsykologen John Bowlby, som i sin tid utviklet tilknytningsteorien, skrev etter annen verdenskrig, i 1951, den epokegjørende WHO-rapporten "Maternal Care and Mental Health", om barns atskillelsesskader under krig. De barna som ble igjen hos foreldrene i London under bombingene, hadde det betydelig bedre enn de som ble sendt i fysisk trygghet på landet, konstaterte Bowlby.

- Tilknytningen og hvordan man håndterer sine egne følelser formes i første leveår. Det er da man utvikler grunnleggende tillit, noe som er avgjørende for hvordan personligheten formes, sier Skard. Da hun i sin tid studerte pedagogikk, var hun opptatt av barn i kibbutz i Israel. Disse barna fikk en kollektiv oppdragelse med begrenset kontakt med foreldrene, og de ble annerledes enn andre barn. - Den undringen vi hadde da, er det lite av nå. Det blir ikke drøftet hvordan barnets personlighet formes av kontakten med mor og far, og barnehage.

MORSKJÆRLIGHET OG HJERNEUTVIKLING

Hjerneforskeren og psykiateren Allan Schore ved California universitetet i Los Angeles (UCLA), er kjent som en av verdens fremste eksperter på barns utvikling. Schore har særlig forsket på barns tidlige tilknytning og dens betydning for utviklingen av hjernen. Ved å ta bilder av barns hjerter, har han påvist dramatiske avvik mellom barn som har fått tilstrekkelig trygghet og kjærlighet, og barn som er blitt alvorlig neglisjert og misbrukt. Hjernen til det neglisjerte barnet er vesentlig mindre enn hjernen til det barnet som har fått nok trygghet. Det blir ofte oversett at barnets første år er en tid med ekstrem utvikling av hjernen. Volumet øker med 130 % i denne perioden. Uten en fast omsorgsgiver som er tilstede, som gir trygghet og god omsorg, utvikles ikke hjernen slik den skal.

Schore viser ikke bare hvordan hjernen utvikles i samspill mellom barn og omsorgsgiver, men hvor avhengig utviklingen er av den kjærlighet og omsorg barnet vises. Tidlig emosjonell tilknytning påvirker og endrer den høye hjernehalvdelen, noe som har livslang betydning for stressmestring, regulering av følelser, utholdenhet og velvære. Schore har også påvist at ikke bare barnet, men også mors hjerne forandres i samspillet mellom dem.

BRUK INTUISJONEN!

- Det viktigste budskapet Allan Schore har til foreldre er å bruke sin intuisjon. Forskningen hans viser at nær kontakt mellom mor og barn er veldig viktig i første leveår og utover i andre leveår. I løpet av andre leveår kommer far stadig sterkere inn, sier Skard.

Når det gjelder barnehage, kan det ut fra Schores forskning være greit for et barn å begynne i andre til tredje leveår, men ikke tidligere. Det kommer an på barnehagen. Å gå fra en til to omsorgspersoner til en stor basebarnehage kan være svært krevende.

STRUKTURENE MÅ ENDRES

Utover på 1960-tallet fikk samfunnet stadig mer behov for arbeidskraft. De fleste gifte kvinner var hjemmeverende,

men presset på økonomien gjorde det viktig å få dem ut i lønnet arbeid. Arbeidslivet ble imidlertid ikke tilpasset kvinner. Både arbeidslivet og de sosiale strukturene var preget av menn. Det var de som dominerte og stadig dominerer i samfunnet.

- I en maktstruktur vil de privilegerte bevare ting slik de er. Men skal kvinner og menn ha lik makt, status og ressurser, må vi organisere arbeidslivet på en annen måte. Det må tilpasses menneskene, både kvinner og menn. Men den rødgrønne regjeringen la mer vekt på endringer i familien enn i arbeidslivet. Det var kanskje lettere å få til, bemerkar Skard. Men når man ikke er villig til å gjøre endringer, blir ting som de har vært.

- Det må tas hensyn til kvinners mer omsorgsorienterte liv hvis vi skal få reell likestilling, mener Skard. En morsvennlig feminisme, der mødretettigheter tilgodeses, er ikke viktig bare for mødrene, men også for barna. Skard minner om pioneren Katja Anker Møllers ord: - "Vi elsker moderskapet, vi vil dets vel, men i full frivillighet og under vårt eget ansvar".

Hjernens utvikling

Forskningen viser at den høye hjernehalvdelen begynner en vekstspurt i det siste trimester av graviditeten, som avsluttes i midten til slutten av annet leveår. Da begynner den venstre hjernehalvdelen sin vekst. Dette er samtidig perioden som markerer slutten av den menneskelige hjernes vekstspurt. Selvorganisering av hjernen under utvikling foregår i et relasjonelt forhold til en annen hjerne, en omsorgsgiver.

De to hjernehalvdelenes formidler ulike måter å erfare og forholde seg til verden på, og to ulike måter å være på. Når den høye hjernehalvdelen dominerer, erfarer vi verden som individer som er dypt knyttet til omverdenen, med behov for tilhørighet og personlig utvikling. De essensielle høye hjernehalvdels funksjoner for gjensidig avhengighet, sosial tilhørighet og emosjonell regulering stammer fra tidlige tilknytningserfaringer.

Torild Skard er pedagog, psykolog, embetskvinne, SV-politiker og tidligere lagtingspresident. Hun har markert seg som forkjemper for kvinners og barns rettigheter og har hatt en rekke verv og stillinger i FN, bl.a. direktør i UNESCO og UNICEF. Hun har vært asst. Utenriksråd i Utenriksdepartementet og leder i Norsk Kvinnesaksforening. Hun har også skrevet en rekke bøker, sist «Maktens kvinner» om kvinnelige stats- og regjeringssjefer verden over.

STRESSA i barnehagen?

Internasjonale studier viser at stressnivået hos barn er høyt det første semesteret etter barnehagestart. Den første norske barnehagestudien om stress og belastning ved tidlig barnehagestart gjennomføres nå ved NTNU.

AV: LENE SØGAARD GLOSLIE

May Britt Drugli

– Det tas gjerne for gitt at barnehagekvaliteten i Norge er god. I dag går nesten alle barn i barnehage, og de begynner gjerne fra ettårs alder.

Internasjonale studier viser at ettåringer trenger fire til fem måneder på å venne seg til barnehagen. Kunnskap om hvordan barn har det i barnehage er derfor viktig for å kunne lage stadig bedre barnehager, sier May Britt Drugli, professor ved Regionalt kunnskapssenter for barn og unge ved NTNU.

BARNETS STEMME

I motsetning til andre undersøkelser, der det gjerne er en voksen som tolker barnet, er det et mål for denne studien å la barnets stemme komme frem.

– Vi måler barnas fysiologiske stressnivå omlag fem måneder etter barnehagestart. Da vi vet at stressnivået gjerne er høyt de første månedene etter barnehagestart, tas prøvene etter denne tilvenningstiden, når barnet har tilpasset seg barnehagehverdagen, sier Drugli.

Prøvene gjennomføres ved at barnehagen tar spyttprøver som måler kortisolnivået i to dager, deretter samler foreldrene spyttprøver en lørdag og søndag. Prøvene tas på faste tidspunkt morgen og ettermiddag.

– Kortisolnivået er normalt høyere om morgenen, og viser en fin, dalende bue mot kvelden. Det vi ønsker å finne ut er om kortisolnivået er høyere når barnet er i barnehagen enn når det er hjemme, og om denne indikatoren for stress holder seg høy utover dagen. Tidligere studier har vist at småbarn kan ha et høyt stressnivå gjennom hele barnehagedagen, mens det daler når barnet er hjemme. Om stressnivået er høyt gjennom dagen, går barnet med en fysiologisk beredskap, sier Drugli.

SAMSPILLSKOMPETANSE

– Samspillskvaliteten varierer blant barnehageansatte som hos alle andre. Vi ser at barn med gode relasjoner til personalet, som blir sett og trøstet ved behov, har et lavere stressnivå.

Når mange barn har et høyt stressnivå i barnehagen, kan det ha sammenheng med samspillskompetansen til de ansatte. Ettåringene klarer ikke å spørre om hjelp eller trøst på samme måte som en treåring. Deres opplevelse av å bli sett, få trøst og av å ikke gå alene, avhenger av nettopp de ansattes evne til å være tilstede for disse minste i barnehagen.

Studien innebærer derfor også observasjon av samspill i barnehagen, i forhold til hvilken støtte barna får på følelsesmessige reaksjoner og regulering av atferd. Og hvilken støtte de får til læring. Andre studier viser at barnehager ofte bare er gode på den ene av de to.

KUNNSKAPSHULL

Tidligere kunne man gå gjennom førskolelærerutdanningen uten å velge utviklingspsykologi. Med mye småbarn i barnehagen, er det viktig med et personale som er trygge på småbarnspedagogikk. Som er tilstede på barnas premisser, og sensitive for deres behov.

– De små barna trenger et halvår på å bli kjent med nye barn, voksne og rutiner. Med ny døgnrytme og mange inntrykk, kan det bli overveldende for dem. De har behov for å ha leker og utfordringer tilgjengelig – og voksne tilstede på gulvet som følger opp og bruker blikket. Voksenstyrt aktivitet og turer er for tidlig for de minste barna, sier Drugli, som mener både barnehagepersonale og foreldre kan være for fokusert på at småbarna skal stimuleres i barnehagen.

– Barnehagen er med på å bygge barns hjerner. Da er det viktig å møte barna på en måte som bidrar til dette på en god måte.

NYERE HJERNEFORSKNING

De to første leveårene utvikler småbarns hjerner seg voldsomt, en utvikling som avhenger av spillskvaliteten de møter hos omsorgspersoner.

– Utviklingen av hjernen går best når voksne møter barn på deres premisser. Dette er viktig for at hjernen skal kobles opp riktig. Med andre ord ikke bare for psyken, men også for biologien. At barn blir godt ivaretatt følelsesmessig de første årene, gjør at lagene blir lagt riktig, og de får lettere for å lære senere i livet.

På den andre siden gir overgrep, frykt og omsorgssvikt unormale hjernestrukturer. De rumenske barnehjemsbarna hadde sorte hull der det skulle vært substans.

BEDRE KVALITET

– Debatten om barn skal begynne tidlig i barnehagen bør legges død. For barn gjør det. Det er ikke foreldrene som overtar omsorgen om barna skulle utsette barnehagestarten. Alternativet ville være

et uoversiktlig dagmammamarked. Det vi må fokusere på er bedre kvalitet, og at barnehagene må skape en barnehagedag på barnas premisser, sier Drugli, som mener at vi ikke skal ta for gitt at barnehagene er gode nok i dag.

Hun presiserer at hver dag skal være en god dag for barna - fordi de lever her og nå. Og ikke tenke at barna ikke tar skade på sikt.

En av tingene Drugli mener bør endres er tilvenningstiden til barnehage, som gjerne er bare tre dager. Drugli mener det er på tide å stille spørsmål ved hvorfor det er slik, og viser til Lørenskog kommune som skal jobbe med to ukers tilvenning for alle foreldre fra neste høst, etter modell av en barnehage i Stavanger som allerede har innført denne ordningen.

STUDIEN

Deltakerne i studien er et utvalg av barn som allerede er med i studien "Liten i Norge". Det foreligger derfor mye informasjon om barna, slik at det er mulig

å kontrollere for flere variabler, som for eksempel problemer i hjemmet. Dermed er det mulig å utelukke at det ikke er stress i barnehagen som er årsaken til et eventuelt høyt stressnivå hos barnet.

– Det er en liten studie, men allikevel et viktig innspill til barnehageforskningen i Norge. Den dekker ulike typer barnehager, også større basebarnehager, noe som bør ses mer på. Er det for eksempel forskjell på å være 9 eller 14 barn i et rom? Eller er det undergrupper av barn som ikke har det så bra i barnehagen? Spør Drugli.

Drugli mener mange barnehager er opptatt av hva som kan gjøres for å få til en bedre barnehagestart, og bedre betingelser for barna. Hun har møtt stor interesse for denne studien fra barnehagehold.

– All forskning på hvordan barn har det i barnehage er interessant. Dette er hverdagen til våre små, og den må vi jobbe for å gjøre så god som overhodet mulig.

Anniken Huitfeldt om tidsklemma, fødselspermisjon og fleksibilitet

Som leder av utenriks- og forsvarskomiteen på Stortinget spør Anniken Huitfeldt ofte utenlandske ambassadører hvordan fødselspermisjonen er i deres land. Mange kan ikke svare.

AV: LENE SØGAARD GLOSLIE

- Jeg synes det sier veldig mye. Personlig er jeg veldig glad for at jeg kunne ta ut et års fødselspermisjon med mine barn. En fransk minister derimot, gikk tilbake på jobb syv dager etter keisersnitt.

I Norge har vi utvidet fødselspermisjonen kraftig siden 80-tallet. Fødselstallene nådde et bunnivå i 1986. Med utvidet fødselspermisjon økte fødselstallene. Allikevel er spørsmålet om det er gjort nok. Huitfeldt mener fødselspermisjonen bør utvides ytterligere, og ønsker en oppmykning i regelverket.

ØNSKER ØKT FLEKSIBILITET

- Det er flere kvinner i dag som jobber heltid når barnet er ett år enn tidligere. Den fleksibiliteten som ligger i regelverket om at fødselspermisjonen kan strekkes over tre år, er ikke reell. Den fungerer ikke i realiteten, fordi de fleste bruker permisjonen det første året. Samtidig er det flere som ønsker en mykere overgang mellom permisjon og barnehage, sier Huitfeldt.

Da kontantstøtten økte i fjor høst regnet politikerne med at flere ville bli hjemme. Det skjedde ikke.

- De fleste velger barnehage, men de ønsker samtidig fleksibilitet. To barnehageopptak i året bidrar noe, men jeg tror på mer tid. Enten kortere arbeidsdager eller lengre ferie. En større

mykhet i overgangen vil imøtekomme de enkelte familienes behov.

TIDSKLEMMER REELL

- Jeg opplever at diskusjonen om tidsklemma må fortsette. Den er i høyeste grad reell. Med flere barn følger det også mye stress.

Spesielt for de som ikke får være med på å legge opp arbeidstiden sin selv mener Huitfeldt problemet er stort. De som ikke får full stilling, og som har en arbeidsordning som innebærer å være tilkallingsvakt. De som lettere kan kontrollere sin egen arbeidstid, har mulighet til å organisere hverdagen på en annen måte.

Huitfeldt mener det bør tas grep som kan minske tidspresset i familiene.

- Tiden rett etter skoletid bør utnyttes bedre til aktiviteter for barna. Skolefritidsordningen bør inkludere gratis aktiviteter slik at kveldene frigjøres til familien.

PAPPAPERM

- Menn diskrimineres mer i arbeidslivet om de velger å være hjemme med barn. Man opplever det som naturlig at kvinner vil være med barna, mens det for menn ses på som å velge bort jobben.

Huitfeldt var med å presse frem at fedre ansatt i privat sektor skulle ha de to første ukene etter fødsel hjemme. Hun synes det er interessant at Fellesforbundet sitt krav i forrige lønnsoppgjør var at menn skal få denne rettigheten også i privat sektor.

- Det handler om å få ro rundt den første tiden. Det er gjerne hardt for mødre å være alene denne første tiden med et nyfødt barn. Vi drar jo ikke hjem til mor lenger, eller blir ivaretatt av storfamilien etter en fødsel.

Huitfeldt mener også at pappapermen bør utvides.

- Vi ser at antallet fedre som tok ut pappaperm gikk tilbake i Danmark da permisjonen ble opphevet og ikke lenger var en rettighet i arbeidslivet. Jeg tror jo

ikke det skyldes at danske menn har blitt mindre glade i barna sine.

EGET VALG DET BESTE

- Jeg synes generelt at kvinner for ofte fordømmer de som tar andre valg enn de selv. Begge parter, både de som er hjemme med barn, og de som går tidlig ut i arbeid etter fødsel, føler på at andre legger seg borti deres valg.

Huitfeldt mener kvinner har en tendens til å fokusere på sitt eget valg som et valg som er tatt fordi det er det beste for barna. Men barn er ulike, og familier er ulike. Og det er fortsatt kvinnen som tar selve valget, ikke barna.

- Spørsmålet er hva samfunnet skal finansiere. Alle har rett til å arbeide deltid når de har barn under 10 år. Familier er ulike. Noen har ektefeller som jobber mye, da er det ikke gitt at du kan jobbe fulltid selv.

Huitfeldt mener vi må begynne med fødselspermisjonen. Den bør utvides. For både menn og kvinner.

Første gang på LANDSMØTE

Første gang på landsmøte er spennende. Jeg kom med et åpent sinn og var godt forberedt. Mange interessante saker som gjelder hverdagen til oss kvinner og vår familie var satt på dagsorden.

Torild Hals og Trine Engmark på landsmøtet.
Foto: privat

AV: TORILD HALS, GODØYNES LAG

Jeg trodde ikke på forhånd at vi skulle komme gjennom alle sakene, for det var mye. Men med god struktur fra møteledelsen, som gjorde en super jobb, kom vi gjennom alt. De holdt god kontroll med taletiden, klargjorde saker underveis og visste til enhver tid hvor vi var i programmet.

Det var til stor nytte å ha vår kretsleder, Trine Engmark, ved min side under hele møtet. Jeg kunne spørre henne underveis om jeg lurte på noe. Delegatene var også veldig imøtekommande og jeg følte meg ivaretatt på alle vis. Det ble nye bekjenskskaper i pausene og under middagene.

Noen ansikter hadde jeg sett tidligere. I kretsstyret hadde jeg møtt forbundsleder på kurs i Nordland ved et par anledninger.

GENNOMFØRINGEN

Valget ble en veldig lang prosess, men dirigentene oppfordret til sang og forslag til jubileumssang kom opp. Resolusjonene ble også godkjent mens

tellekorpset var ute. Det var en veldig bra utnyttelse av tiden. Det var også en god timing med pauser, og landsmøtet ble avholdt på et bra hotell, med god service og god mat. Jeg trodde i utgangspunktet at landsmøtehelgen skulle bli lang, men tiden bare fløy.

Innbudt gjesteforeleser var Torild Skard. Hun holdt et veldig tankevekkende foredrag om barns oppvekstvilkår og hva som skjer videre i livene deres. Hun kom med mye interessant omkring temaet og noe forskning rundt dette.

Forbundsleder redegjorde for året 2014, og om hva som var blitt utrettet. Forbundet har mange saker som går parallelt og må følges opp fortløpende. Alle sakene er relatert til prinsippprogrammet, som er vårt arbeidsdokument for medlemmer, lag, kretser og sentralstyre.

INSPIRASJON OG VEIEN FRAMOVER

Da gjenstår det å ta inspirasjonen fra landsmøtet med hjem, og få damene som fins der ute med oss på de sakene vi brenner for. I skrivende stund skal vi ha lagsmøte, og da kan vi hilse velkommen to nye damer, som et av medlemmene har fått med seg.

Godøynes lag er opptatt av de nære relasjoner og det jobbes med nærmiljøet i forhold til barn, ungdom og eldre. Det skal bygges ny skole i nærmiljøet og vi er blitt inspirert fra Sverige og skolematordningen. Vi håper vi får til noe omkring dette, da vi har noen damer som er spesielt interessert i denne saken. Vi støtter også et barnehjem i Murmansk.

Vi feirer 100 år i 2015 og da blir det Jubileumslotteri

Håper på like god støtte fra enkeltmedlemmer, lag og kretser som det har vært til Landslotteriene tidligere år.

Vi vil gjerne ha penger, så kan vi kombinere til større gevinster/gavekort, men selvsagt ønsker vi andre gevinster også. Vi har lov til å selge lodd for inntil kr 200 000, og det betyr at vi må ha gevinster for kr 50 000 (i salgsverdi, ikke for eksempel materialkostnad, for et selvlaget produkt).

GEVINSTER MELDES INN SENEST 1. MARS TIL:

sentralstyremedlem Wenche Rolstad, wrwenche@gmail.com, tlf 402 44 896. Det er viktig at den som gir annet enn penger setter verdi på gaven. Pengegaver sendes direkte til forbundet, konto 6034 05 07102, merket gevinst 2015. Meld også fra til Wenche Rolstad om pengegaven.

Lotterikomiteen består av Sentralstyremedlem Wenche Rolstad og fhv. sentralstyremedlem Anne Enger, a-enger2@online.no tlf 911 79 287. Jubileumslotteriet vil, som ved de tidligere lotteriene, bli arrangert som "skrivelodd".

Loddbøkene sender vi til kretsene, v/ kretsleder eller den som mottar post for kretsen, slik at dere har dem til kretsårsmøtet og kan dele de ut der. Kretsleder/postmottaker har ansvar for dette.

Salgsperiode fra dere får bøkene og til 20. juni. Trekning blir det i september. Loddbøker og penger sendes samlet inn til K&F sentralt fra kretsen når bøkene er utsolgt eller etter 20. juni.

Både små og store gevinster/pengegaver mottas med stor takk.

Vennlig hilsen Anne og Wenche

Landsmøtetvedtakene

Det nye sentralstyret: Fra venstre nestleder Sonja Kjørhaug, forbundsleder Elisabeth Rusdal, vara Liselotte Bjelke, sentralstyremedlemmene Wenche Rolstad, Christine Andreassen og Olaug Tveit Pedersen. Bak vara Ann-Louis Nordstrand.

AV: ELISABETH RUSDAL, FORBUNDSLEDER

Den største saken på landsmøtet 2014 omhandlet fremtidig organisering av arbeidet. Her brukte landsmøtet lang tid – det ble en grundig og saklig debatt, men ikke noe endelig vedtak i denne omgang.

Landsmøtet vedtok at saken skal settes opp til ny behandling i 2016. Arbeidet og organiseringen fortsetter derfor som tidligere. Så her må vi alle hjelpe hverandre med å fordele oppgavene, slik at kretser og lag fortsetter.

I høringen som ble gjennomført i 2014 kom det ingen forslag til andre løsninger å organisere arbeidet på. Sentralstyret diskuterte saken på møtet i desember. Mange lag og kretser sliter med å få tillitsvalgte, og i enkelte kretser er lite eller ingen aktivitet og lite kontakt mellom krets og lag. Sentralstyret opplever at vi må diskutere hvordan vi skal løse dette. Organisering av arbeidet kan være en vei å gå. For å sikre alle muligheten til å delta i dette har vi kommet frem til følgende:

- Vi vil ha skriftlige forslag fra medlemmer, lag, grupper og kretser til hvordan arbeidet skal organiseres i fremtiden, og hvordan

vi kan løse utfordringen med å få flere tillitsvalgte.

- Vi vil at dere skal ha god tid til denne diskusjonen. **Frist er 1.september.**
- Sentralstyret vil behandle forslagene som kommer inn, og utarbeide et forslag til en modell som vil sendes ut til lag og kretser før nyttår 2015.
- Vi vil invitere til en samling våren 2016, der forslaget diskuteres.
- Etter samlingen vil sentralstyret ta stilling til hva sentralstyret skal fremme for landsmøtet 2016.

SAKER

I tillegg til vanlige landsmøtesaker som årsmelding og regnskap behandlet landsmøtet følgende saker:

- Oppheving av landsmøtets vedtak i 2010 om antall sentralstyremøter ble vedtatt. Sentralstyret avgjør selv antall møter i løpet av et år.
- Opprettelse av forbundets utmerking, eventuell pris, ble ikke vedtatt
- Høringsforslag av prinsippaker før forbundet uttaler seg ble ikke vedtatt.
- Forbundsleder og nestleders godtgjørelse skal utbetales som pensjonsgivende inntekt.

- Landsmøtet valgte nytt sentralstyre og tillitsvalgte.
- Arbeidsprogram for 2016: Tema: «Norges Kvinne- og familieforbund midt i samfunnet – fortsatt videre».
- Kvinner og pensjon
- Familien i sentrum
- Et varmere samfunn
- Inkluderende lokalmiljøer

VEDTEKTSENDRINGER

- Landsmøtet vedtok endring av formålsparagrafen: «Forbundet er en landsomfattende partipolitisk uavhengig kvinneorganisasjon».
- Foresatte må underskrive når det skal meldes inn juniormedlem.
- Forslag om at 8 års regelen for verv fjernes, ble ikke vedtatt.
- Antall sentralstyremedlemmer reduseres fra 7 til 5.
- Kretsene kan legge ned lag dersom det ikke har vært valg av styre, ingen står ansvarlig for laget, eller det ikke har vært avholdt årsmøte de siste 2 år. Dette ble vedtatt.

KONTINGENT

Sentralstyret foreslo at kontingenten for 2015 skal settes ned til 490 kroner. Dette godkjente landsmøtet. Kontingenten for direktelemskap blir 300 kroner fra 2015.

RESOLUSJONER

Landsmøtet vedtok følgende resolusjoner:

- Mobbing
- Skal det være greit å være annerledes?

Følgende ble vedtatt oversendt sentralstyret for bearbeiding og oppfølging:

- Tannhelse
- Opplæring i privatøkonomi inn i skolefag
- Kontantstøtte
- Vil vi fortsatt ha et samfunn som gjør kvinner mer syke?
- Emballasje ett lag, to lag, mange lag
- Trygge fødsler – bare teknikk og spesialiteter
- Standardisering av matvarer

Landsmøtets hovedtaler var Torild Skard. Neste landsmøte skal holdes 21.-23. oktober 2016. Sett av datoen – husk alle lag kan sende en delegat.

For fullstendig oversikt over komiteer og utvalg se vår hjemme side.

BLI MED PÅ FEIRINGEN! K&F fyller 100 år i 2015

- Det planlegges en storstilt feiring i Oslo 17-19 september.

Torsdag blir det ankomst Oslo for de langveisfarende. Vi har chartret togvogner på morgentog fra Trondheim, Bergen og Stavanger. Det er 68 plasser i hver vogn, som vi håper blir fulle. Prisen kjenner vi foreløpig ikke.

Torsdag ettermiddag kan de som ønsker det være med på en guidet gåtur i Oslo sentrum ca 1-1,5 time. Dette koster kr 100 pr person og er ikke inkludert i pakkeprisen.

Fredag blir det seminar på dagtid, med enkel lunsj og kaffepauser. Festforestilling

ing på Latter på Aker Brygge om kvelden. Salen tar 500 og den ønsker vi å fylle. Ta med familie og venner. Lørdag blir det andakt i Oslo Domkirke, opptog på Karl Johans gate, med Kampen Janitsjar, arrangement i Oslo rådhus med lappeteppene og festmiddag inkl. drikke på Grand hotel.

Ved bindende påmelding innen 1. juni 2015 koster hele pakken inkludert overnatting fra torsdag til søndag på Grand Hotel kr 4750, pr. person i dobbeltrom. Pakke uten overnatting koster kr 3000. Reise kommer i tillegg. (Togprisene har vi

ikke fått ennå).

NB! Pakkeprisene inkluderer alle arrangement bortsett fra guidet gåtur i Oslo på torsdagen. Se priser for enkeltarrangement under.

Vi håper medlemmene går "kvinne av huse" og kommer. Spar 20 kroner på norgesglass nå. Det blir det masse penger av.

Vi oppfordrer lagene til lokale arrangementer gjennom året for å markere jubileet, f.eks 10. mars som var Marie Michelets fødselsdag.

PÅMELDINGSSKJEMA - JUBILEUMSARRANGEMENTENE

17.-19. SEPTEMBER 2015

Ved påmelding etter 1. juni 2015 øker prisene med 20 prosent. 1 påmeldingsskjema pr. person.

Klipp ut

Navn:

Adresse:

E-post:

Mobil:

Lag:

Krets:

Kryss av for ønsket påmelding:

☐ Full pakke m/hotell, kr 4750,- (17-20/9) ☐ Full pakke u/hotell, kr 3000,- (17-20/9)

Enkeltarrangement som ikke er inkludert i pakketilbudene:

☐ Guidet tur i Oslo, kr 100,- (17/9)

Enkeltarrangementer uten overnatting:

☐ Seminar inkl lunsj, kr 800,- (18/9) ☐ Festforestilling på Latter, kr 850,-(18/9)

☐ Festmiddag på Grand hotel, kr 1600,- (19/9)

Togturen er ikke inkludert.

Jeg ønsker ☐ Dobbeltrom – dele med:

Jeg ønsker ☐ Enkeltrom – mot tillegg i prisen på kr 1650,-

Diett – vennligst oppgi dersom det er mat du ikke tåler eller en spesiell diett du må ha:

.....
.....

Faktura adresse:

.....
.....

Påmelding sendes: Norges Kvinne- og familieforbund, Stortingsgata 12, 0161 Oslo eller

på epost til: post@kvinnerogfamilie.no **Merk frist for redusert pris. Etter 1. juni 2015 legges det til 20 prosent.**

I noen tilfeller forsvinner ekteskapslykken når barnet kommer. Noe av hemmeligheten bak varige parforhold ligger i evnen til å ta en god og konstruktiv krangel.

EN GOD KRANGEL

forlenger ekteskapet

AV: LENE SØGAARD GLOSLIE

I motsetning til hva mange håper og tror, er det ofte en belastning for parforholdet å få barn. Norge er et «lykkeland» på den måten at vi skårer høyt på ulike internasjonale mål på tilfredshet og lykke. Men når vi får barn sammen, ser vi at til tross for den enorme tilretteleggingen for familiedannelse i Norge, er utviklingen den samme som

i USA og andre vestlige land. Omlag en tredjedel av alle par opplever stabilitet eller økt tilfredshet med parforholdet etter at barnet har kommet, mens for to tredjedeler går det motsatt vei, sier Øystein Mortensen, psykolog og samlivsforsker ved Universitetet i Bergen.

Mortensen har gjennomført en doktorgrad med støtte fra Extrastiftelsen, via Norges Kvinne- og familieforbund. Han tok utgangspunkt i studier fra USA, som kunne tyde på at noe av økningen i skilsmisseraten vi har opplevd i den vestlige verden de siste 50 år kan være knyttet til problemer vi har i overgangen fra å være kjærestepar til å bli foreldre. Spørsmålet han

innledningsvis ønsket å finne svar på, var om den norske modellen med alle våre økonomiske og praktiske støtteordninger og tilrettelegginger gjorde overgangen til å bli foreldre annerledes i Norge.

MER Å KRANGLE OM

All tilrettelegging til tross så ikke ut til å være nok til å hindre en knekk i partilfredsheten også når norske par fikk barn. At utviklingen i Norge ligner den man finner i samfunn som i liten grad driver økonomisk og praktisk tilrettelegging for familiedannelse, kan tyde på at det ikke er ytre krefter rundt paret, eksempelvis økonomi, som bestemmer dette. Vi vet fra tidligere forskning at det er en tendens til at par begynner å krangle oftere

De fleste ekteskap som ender i skilsmisse oppløses etter 4 - 5 år. I 2005 regnet vi med at 50 % av norske ekteskap ville ende i skilsmisse

og på styggere måter etter de får barn. Det kan derfor tenkes at forhold innad i paret, som konflikt og konflikthåndtering, betyr mer for hvordan paret takler overgangen til å bli foreldre.

KONSTRUKTIVE KRANGLEMØNSTRE

De som for enhver pris unngår konflikter, går det imidlertid like dårlig med som de som krangler ofte. Det er derfor ikke nødvendigvis hvor ofte man krangler som betyr noe, men hvor konstruktivt eller destruktivt man krangler, som får betydning for hvordan det går med parforholdet, sier Mortensen.

Tilstedeværelsen av destruktive kranglemønstre, for eksempel der den ene part ønsker å diskutere noe, mens den andre oppfatter initiativet som overveldende kritikk og blir stille eller trekker seg bort, gir dårlige odds til parforholdet.

Det er viktig å være god på å krangle. Dette kan forklare variasjonen mellom hvordan par takler utfordrende omstillinger, som for eksempel å få barn sammen. Der parene evner å lansere konflikttema på myke måter, unngår bruk av negative personkarakteristikk, bruker humor, selvironi, og er god på forsoning og tilgivelse, ser vi at parforholdet har langt større sannsynlighet for å vare, og at tilfredsheten i parforholdet er høyere.

GIFTE VERSUS SAMBOENDE

En av hensiktene med studiet var også å se etter forskjeller mellom gifte og samboende par som fikk barn. Det viste seg at begge grupper gjennomsnittlig utviklet seg på samme negative måte i overgangen til å bli foreldre, men gifte par startet ut og endte opp mer tilfreds med parforholdet og hadde bedre kommunikasjon under krangler. Tar man i betraktning at samboerforhold oppløses mer enn dobbelt så ofte som ekteskap, er det klart at samboende foreldre representerer en skjørere familiekonstellasjon enn ekteskap. Dette kan forklares ut fra flere perspektiv, der seleksjonseffekter og forpliktelse kanskje er de viktigste. Det er tenkelig at par som velger å gifte seg holder bedre sammen fordi de også har mer konservative grunnverdier og mer negative holdninger til ekteskapsbrudd. Det å velge å gifte seg krever også

en aktiv handling der du i offentlighet foran deg selv, gud, din kjære, og venner og familie forplikter deg på en måte som sannsynligvis forsterker din innsats for å få det til. Ofte er det dessuten slik at ekteskap er mer stabile fordi vi som regel «tester ut» samlivet som samboere før vi eventuelt gifter oss.

ROLLEKONFLIKTER

Den økte skilsmisseraten har sannsynligvis også sammenheng med større samfunnsendringer som har skjedd i samme periode i hele den vestlige verden. Vår tids lykkeideal er farget av at vi har beveget oss vekk fra et typisk kollektivistisk, og over til et mer individualistisk samfunn, der vi i stor grad verdsetter individuell frihet, selvrealisering, og stiller store krav til vår rett til å stadig oppleve sterke følelser og lykke. Når dette møter realiteter som ikke er rosenrøde kan kravene våre gjøre ekteskap skjøre. Det kan være halsbrekkende å skulle leve opp til kjæresteidealet og foreldreskapet på en og samme tid. Tendensen til at vi får barn stadig senere i livet medfører også at vi blir vant til et voksenliv med mye personlig frihet, og begrensningene barnet får for denne friheten blir muligens sjokkartet for mange, og kan skape grobunn for krangel og misnøye.

Mye tyder også på at foreldreskapet setter større krav til kvinner enn til menn. Det er typisk at kvinner tar størstedelen av omsorgen for barn og ofte mer husarbeid enn før barnet kom. Det er få menn som tar ut permisjon utover det obligatoriske, og kvinner tar dermed oftest også støyten karrieremessig. I lys av dette er det kanskje ikke overraskende at i cirka 70 % av alle samlivsbrudd er det kvinnen som tar initiativ til å forlate mannen. Samtidig vet vi at gjennomsnittsmannen forelsker seg lettere enn kvinner og sliter mer etter skilsmisse. Kvinnens ønske om skilsmisse viser seg også i mange tilfeller å komme overraskende på mannen.

INGEN EFFEKT AV SAMLIVSKURS

Studien tok også for seg samlivskurs, som stort sett ble gjennomført av helsestasjoner rundt i landet. Tendensen var at de som valgte å delta på slike kurs strevde litt mer i parforholdet enn andre, men det var ikke mulig å spore betydelige

positive endringer som følge av deltakelsen.

Uten å kunne konkludere, er det mye som tyder på at et åtte timers kurs er for lite omfang til å skape mirakler i parforholdet. Å jobbe med parforholdet er noe som tar tid om man ønsker permanent endring. Å skape en tradisjon for å av og til ta to skritt tilbake og snakke om hvordan man typisk krangler og hvordan endre det, læres neppe på et to kvelders kurs. Det er også grunn til å kritisere at kursene oftest ble holdt etter at barnet hadde kommet. Forskning tyder på at det er parets tilfredshet og fungering før de får barn som forklarer mest av hvordan de har det etterpå. Destruktive kranglemønstre som i utgangspunktet er tilstede vil sannsynligvis forsterkes etter at barnet kommer. Tiltak for å hjelpe paret til endring må derfor inn tidligere i forløpet.

ETTER SKILSMISSEN

Etter en skilsmisse kan konfliktene fortsatt være pågående hos par med destruktive kranglemønstre. Dette kan være svært uheldig for barnet, som ofte blir klemte mellom barken og veden i en lojalitetskonflikt mellom foreldrene, og blir dessverre ofte både en brikke og en budbringer i fastlåste og bitre konflikter som ofte dreier seg om fordeling av samvær med barn.

Statistikk viser at barn med skilte foreldre har økt risiko for en rekke psykiske og atferdsmessige problemer. Barn som lever med kun en forelder er også mer sårbare enn de som har to foreldre som samarbeider om omsorgen. Samtidig viser nyere forskning at tilstedeværelsen av en ny stefar eller stemor ikke ser ut til å ha like stor beskyttende effekt på barnet.

Det er store fordeler med å leve i et fritt samfunn der det blant annet er mulig å skille seg, men Mortensen mener det er viktig å ikke være naive. Krever vi vår rett til å søke lykken andre steder, må vi samtidig evne å håndtere voksenproblemene som følger på en måte som i minst mulig grad skader barna.

Nordens Kvinneforbunds sommarkonferanse i Gränna

26. – 28. juni 2015 Arrangør: Riksförbundet Hem och Samhälle

TEMA: Livskvalitet

Fredag 26. juni

09.00 – 10.00 Registrering Grenna Hotell

10.00 – 10.30 Sommarkonferansen opnar

10.00 – 16.30 Konferanseprogram

«Passion för livet»

Dr. Elsa Ingesson arbeider med dette prosjekt ved Qultu-
rum Jönköpings landsting.

« Musikkens betydning för glädjen i livet»

Musikkterapeut Birgitta Andersson har i flere år arbeidet
innom Östergötlands läns landsting, spesielt for personer
med demens.

«Matdebattör – Matlegend»

Fil. Dr og Hedersdoktor ved Uppsala Universitet Christina
Möller, har også vært Chef KF/Coops provkøk.

Mellom disse programpunkter har vi lunsj og drikker et-
termiddagskaffe. Etter klokka 16.30 er det fritid til klokka
19.30 da det serverast middag på Grenna hotell.

Laurdag 27.juni

09.00 – 16.00 er det utfluktsdag med buss. Vi tar ferje til
Visingsö og besøker Visingsborgs Slottsruin, Näs bor-
gruin, Brahekyrkan med meir. Lunsj inntar vi på Visingsös
Värdshus ved havnen. Deretter tilbake til Gränna med
besøk i André museet. (Ballongfararen André var fødd i
Gränna, samt Polkagris oppfinneren.)

19.00 Festmiddag med underholdning

Søndag 28. juni

09.30 – 11.00 Nordens Kvinneforbund sin uttalelse frå
konferansen gjennomgås. Deretter innbydelse til NKF's
sommarkonferanse 2016.

Oppsummering og avslutning.

Lunsj søndag er ikkje inkludert i prisen. Om ein ønsker
lunsj før avreise finns det salat, brød, måltidsdrikke og
kaffe for 13 Euro.

Informasjon

Gränna er ein liten stad og det medfører at vi kjem til å
bu på to hotell. Grenna hotell i sentrum og Gyllene Uttern
som ligg i utkanten. Prisen er den same på begge plasser
og det er Grenna Hotell som gjer romfordelinga, det er
også her sjølve konferansen skal være. Du må gi beskjed
om du har vanskeleg for å gå i trapper. Frukost inntek man
på det hotellet ein vert innkvartert på. Det vil gå busser
mellom hotella.

Reise må kvar enkelt ordne sjølv. Flyplassen heiter Axamo
– Jönköping flyplass. Derifrå går det buss til Jönköpings
sentrum, der er det bussbytte, buss 101 frå gate 14 går til
Gränna. Det same må ein gjere om ein kjem med tog frå
Oslo til Jönköping. Bussreise må betalast med kontantar
(ikkje kort).

Velkommen til å være med oss til Gränna!

PÅMELDINGSBLANKETT

Til Nordens Kvinneforbunds Sommerkonferanse

Gränna, Sverige 26. - 28. juni 2015

Arrangør: Riksförbundet Hem och Samhälle

Påmelding sendast seinast 8.april 2015 til Sonja Kjølraug, Holteigvn. 17, 6854 Kaupanger

Bindande påmelding

Sted: Grenna Hotell, Gyllene Uttern.

Deltakers navn :

Adresse:

Telefon: E-post:

Lokallag:

Konferansepris: Kr. 5160,- pr. pers. i dobbeltrom. (Forbehold om valutaendring.) Kr. 5630,- i enkeltrom. (Forbehold om valutaendring.) Inkluderer 3 overnattingar, torsdag 25.6 til søndag 28.6. inkl. middag torsdag kveld.

Ønsker enkeltrom

Ønsker dobbeltrom

Ønsker å dele rom med

Spesialdiett

Ankomstdag Avreisedag

Heile deltakaravgifta betalast ved påmelding - seinast 8.april 2015 til:

Kontonr: 6034 05 07102 Merk: Nordens konferanseavgift. (Hugs avsenders navn.)

Ta gjerne kontakt med Sonja Kjølraug om noko er uklart!

E-post: sonja@kvinnerogfamilie.no

Klipp ut

Det nordiske brevet

Musikens positiva betydelse

Jag heter Birgitta Andersson och är musik og uttryckande konstterapeut. Jag har haft en tjänst på Linköpings universitetssjukhus där jag mött stroke, smärt, cancer och trafikskadade patienter med musik och bild, som behandling i övrig rehabilitering. Jag har sedan 1989 haft en tjänst inom äldreomsorgen för att oppmuntra och stimulera vårdpersonal till att våga förändra i det dagliga arbetet. I min föreläsning blandar jag sång och musik med egna upplevelser.

Vad händer i hela kroppen när vi hörer musik? Vad är det som gör att musiken nästan kan "väcka döda till liv".

Minnena kommer med musik och den glädje men även sorg och ilska man kan känna när man hör en viss låt är svårt att beskriva. Nu finns det vetenskaplig förklaring till detta.

Musik väcker minnen och öppnar vägar till kommunikation och kan användas på olika sätt inom omsorgen för personer med demenshandikapp. Personalen behöver stöd, handledning och fortbildning för att musiken ska vara en del av vardagsarbetet.

Vi har nog alla varit med om att höra en melodi som framkallar bilder av upplevelser från långt bak i tiden. När ord inte längre når fram till en människa gör toner det. Det beror på att musiken aktiverar en annan del av hjärnan än det talade språket. Musik tar man in med hela kroppen, den stimulerar sinnena och även minnet. Vi tar emot musik genom hörseln, synen, känslan, musklerna, balanssinnet och kognitionen. Musikens goda inverkan i vården och omsorgen har bland annat Eva Götell påvisat i sin forskning på området.

Musik är nyckeln till kommunikation och till goda möten. Den bidrar till att skapa relationer till människor som kan vara svåra att nå med andra kommunikationshjälpmedel. Musik kan avleda i ångestladdade situationer och stimulera minnen. Den når fram till gamla minnen som vi alla bär på, ofta musikminnen från de sångar som vi sjöng som barn i skolan. Sångboken, "Nu ska vi sjunga" som de flesta äldre känner igen, är bra att använda i detta sammanhang. Musik förbättrar dessutom koncentrationsförmågan som kan vara nedsatt vid en demenssjukdom. Oavsett ålder, begåvning eller förmåga upplever vi och påverkas av musik. Musiken känns i hela kroppen.

För att utöva musik i arbetet behöver man inte vara musikterapeut eller etablerad

artist. Det viktiga är att komma över sin egen blygsel och rädsla för att göra bort sig. Tyvärr har jo många av oss i skolan fått stämpeln att vi inte är musikaliska och att vi inte kan sjunga. Det är något som sitter kvar hos många även som vuxna. En viktig del i min utbildning och handledning av personal i vård och omsorg är därför att arbeta med de attityder som finns till musik i arbetslivet.

MUSIK SOM BEHANDLING

Musikterapi är en behandlingsform där musik i olika former används medvetet för att nå in till en människa, undanröja hinder som depression och göra henne mottaglig för läkande behandling. Vi vet att musiken påverkar oss fysiologiskt, psykologiskt och socialt. Musiken stimulerar och ger motivation till rörelsesaktivitet genom rytmen, väcker känslor genom harmonien och väcker minnen genom melodin.

Men det är inte musikterapi som jag arbetar med när jag utbildar och handledar personal i äldreomsorgen. Jag vill hellre benämna det som jag gör för musikstimulering för att tydliggöra kopplingen till musikens roll i vardagsarbetet.

Sång och musik kan användas på olika sätt inom demensomsorgen. Ett är när personalen sjunger med och för de boande för att underlätta omsorgssituationen, exempelvis för att lugna oroliga omsorgstagare och för att göra livet mer begripligt. Ett annat sätt är att använda inspelad musik som de gamla känner igen och har minnen förknippade till. Ytterligare sätt är att några kommer utifrån och underhåller vilket kan vara till stor glädje. Men det som toppar listan är den levande musiken när man sjunger tillsammans. Att sjunga barnsånger är inte barnsligt. En av de mest önskade sångerna är "Bä, bä vita lamm". Den sången påminner om en trevlig period i livet.

VÄGAR TIL KOMMUNIKATION

Jag har sedan 1989 haft förmånen att använda sång och musik som en väg till kommunikation med personer med svår demenssjukdom. Det jag ser när jag först möter dem är kroppar som

lever fast själen har tystnat. Här har det visat sig att de kreativa konstarterna som musik, sång, dans och konst kan vara en väg in till det tysta rummet. Människor i livets slutskede kan erbjudas ett värdigare liv

och en bättre livskvalitet genom konsten. Andliga, humanistiska och kulturella värden har sin plats i omsorgen og vården. Passivitet föder inget gott. Därför är det viktigt att komplettera medicinsk behandling med mental stimulering och andra motivationshöjande insatser.

Min övertygelse är att musiken har en läkande kraft på sinnet. Människor inom demenssjukvården är många gånger understimulerade, vilket kan leda till depression, aggressivitet, ångest och inåtvändhet med förvirring. Jag har sett hur musiken kan verka dämpande i dessa sammanhang. Musiken gör att människan mår bättre och att vissa destruktiva beteenden avtar påtagligt. Det är heller inte uvanligt att gamla och understimulerade människor väljer att sova bort tristessen. Att bryta enformighet med sång bidrar till att skapa meningsfullhet i vardagen för den åldrande människan.

FÖR HVEM?

Jag vill betona att alla människor har en egen relation till musik och som har samband med den egna livsberättelsen. Därför är det respektlöst att låta radion vara på slendrianmässigt i äldreboendena och att spela skvalmusik eftersom äldre människor sällan har en relation till den typen av musik. Även i musiken bör man visa respekt för den gamlas ålder och sociala arv. Använd gärna cd-skivor med inspelad musik och visa tv-program som stämmer med äldres intressen och önskemål. Det är viktigt att känna till hur gamla människor påverkas av en ljudmiljö som är störande och ger uro.

Som avslutning citerar jag ur Jan Fagius bok "Hemisfärernas musik":

"De olika demenssjukdomarna ger något olikartade symtom men gemensamt för dem är nedsatt minne, tiltagande reduktion av kognitiva, intellektuella funktioner samt utarmning av förmågan till emotionella reaktioner. Det finns inga skäl att tro att själva sjukdomsprocessen kan hejdas av musik, men det finns en utbredd uppfattning att olika slag av aktivitet och kognitiv stimulans, och dit hör musik, kan upprätthålla personens funktioner på så kallad optimal, dvs bästa möjliga nivå."

Eller också kan man uttrycka sig som en gammal dam sa vid ett tillfälle: "Uti sång vill jag leva och dö".

KRISESENTERET I SIBIU

– K&F's prosjekt fra 2005 til 2010

Julemarked i Sibiu

AV ANNE MARITH HOVSTAD

Vi hadde ikke vært i Romania siden 2010, og gledet oss til å møte våre venner igjen. Elisabeth og Anne Marit sammen med en representant fra Kriesesentersekretariatet, Lone Johansen, hadde fått i oppdrag å delta og holde foredrag på to seminarer som vår tidligere prosjektpartner i Sibiu skulle arrangere. De hadde etter mange måneders venting fått innvilget støtte til prosjektet "Domestic violence causes suffering - combating and limiting the phenomenon of domestic violence in Sibiu County", fra EEA Grants (EU-midler). Prosjektet skal gå over 23 måneder og prosjektstøtten er ca. 1,8 mill. NOK. Som partnere er K&F forpliktet til å delta på seminarer ved start og avslutning av prosjektet, og blant annet være rådgivere i forbindelse med utgivelse av diverse publikasjoner.

2010 var siste året kriesesenteret i Sibiu fikk støtte gjennom midler fra TV-aksjonen 2005 – "Drømmefanger." Det første året ble vi tildelt midler til et forprosjekt. Da det var godt i gang, søkte vi om midler til kjøp av et hus som kunne brukes til kriesesenter samt midler til drift. Et hus ble kjøpt etter lange forhandlinger med FOKUS og TV-aksjonen. Kjøp av eiendom var vanskelig å få støtte til, men da det ikke lot seg gjøre å leie hus til et slikt formål, ble søknaden omsider

innvilget. Kriesesenteret ble offisielt åpnet i 2007. Siden den gang har medlemmer av K&F besøkt Sibiu og kriesesenteret flere ganger, i 2008 med en stor gruppe på 14 medlemmer. Fra og med 2011 har de opprettholdt driften blant annet ved hjelp av bidrag fra kretser, lag og enkeltmedlemmer fra vårt forbund.

Bakgrunnen for søknad til EEA Grants var de dårlige tidene i Romania og finanskrisen i Europa. Det ble etter hvert vanskelig å få støtte gjennom kommunale kanaler og andre donorer, og driften av kriesesenteret måtte sikres. Våren 2013 besluttet "Women's Association from Sibiu" å sende en søknad om EU-midler (EEA Grants). For å ha en mulighet til og komme gjennom med en søknad, var det viktig å alliere seg med en partner fra Norge. Da vi ble spurt sa vi selvsagt ja. Mange organisasjoner i Øst-Europeiske land har kommet med samme type henvendelser til oss som vi har takket nei til. Som partner i et EU-prosjekt er det både forpliktelser og arbeid knyttet til dette. Den 29. juli 2013 kunne daglig leder av kriesesenteret i Sibiu, Adrian Nistor, overlevere søknaden til EU-kontoret i Bucurest.

Anne Marit reiste til Sibiu 24. november for å bruke to dager på en monitoring (evaluering) av et ACWW-prosjekt som Women's Association from Sibiu hadde fullført – "Computer Literacy and Activity

Scheme for Women and Children". Det store flotte torvet Plata del Mare var et syn! Det var julemarked i byen og lyssettingen var helt fantastisk!

Elisabeth landet i kveldingen den 26. november og Lone Johansen skulle etter planen komme etter med siste fly fra Munchen. Men der var tåke og flyet ble kansellert. Hun kom dagen etter! Anne Marit og Elisabeth gjennomførte de pålagte oppgavene som partnere på det første seminarer som ble holdt i en liten by som heter Agnita. En vakker by, med Karpatenes snøklede fjell i bakgrunnen. Hensikten med seminarer var å etablere gode samarbeidsforhold med representanter for politi, sosialarbeidere og relevante frivillige organisasjoner. Dette var noe vi fra K&F har ivret for siden kriesesenteret ble opprettet. Prosjektet blir ledet av Cosmin Corman sammen med daglig leder av kriesesenteret, Adrian Nistor.

Seminar nr. 2 ble holdt i Sibiu med over 30 deltakere fra politi, sosialetaten, rettsvesen samt diverse organisasjoner som Røde Kors, SOS Barnebyer, Redd Barna. Begge seminarer ble dyktig ledet av Mrs. Sorina Bumbulut, visepresident for Association of Women Against Violence – ARTEMIS Cluj. Denne organisasjonen har bidratt med råd og hjelp til kriesesenteret helt fra starten.

K&F-representantene bidro med foredrag om forbundets arbeid innenfor temaet vold mot kvinner, Lone Johansen fra Kriesesentersekretariatet snakket om norsk lovgivning på området.

Den siste kvelden i Sibiu besøkte vi Kriesesenteret for å treffe damene fra "Women's Association from Sibiu" (Asociatia Feimelor den Sibiu), samt de ansatte. På grunn av det nye prosjektet var det ansatt en kvinnelig psykolog i tillegg til den faste staben, samt Cosmin Corman som leder av prosjektet. Anca, som er sosialarbeider, traff vi første gang i 2010. Det ble et hyggelig gjensyn med damene, vi kjenner dem alle!

Vi kommer til å følge Kriesesenteret og prosjektet opp! De gjør en god jobb, og det er et stort behov for deres virksomhet. Vi skal være stolte av den jobben som er gjort hittil. Takk til dere alle!

Servering

Servering

Servering

Omsorg er det beste krydderet

AV: IDUN BJERKVIK LEINAAS,
KOMMUNIKASJON- OG MARKNADSANSVARLEG
DEBIO

Det vi som forbrukarar et har verknad på både menneskje og miljø, i Noreg og i andre land. Ikkje berre magemålet endrar seg ut i frå maten du et - visste du at maten faktisk har større klimapåverknad enn utsleppa frå trafikken? Omtrent halvparten av matvarene vi et i Noreg er produsert utanlands. Og sjølv om noko matproduksjon er norsk, kjem store delar av dyrefôret og gjødsla frå andre stadar i verda – vanlegvis produsert med klima- og miljøbelastande metodar.

Landbruket har dei siste hundre åra gjennomgått ei stor strukturendring. Fleire gardar har spesialisert seg på anten planter eller husdyr, og mange gardar har vidare spesialisert seg på visse avlingar, som til dømes korn. Oppdelinga mellom husdyrhald og planteproduksjon har ført til at gjødsel frå dyra ikkje vert brukt ved plantedyrking i same grad. Det som tidlegare hadde tilnamnet "bondens gull" vert no i mange samanhengar sett på som eit avfallsprodukt. Når produksjonen vert meir einseitig, vert avlingane meir sårbare for ugras, sopp og skadedyr, og

avhengigheita av innkjøpte innsatsmidlar som kunstgjødsel og kjemiske sprøytemidlar aukar. Våre matvaner har også endra seg, og ser du ekstra nøye etter i butikken ser ein lett ei einsretting i mattilbodet.

DEBIO – DIN GARANTIST FOR ØKOLOGISK PRODUKSJON

Omgrepet «økologisk» er rettsbeskytta for matvarer, og Debio si merking, Ø-merket, er garantien for at varen er økologisk. I tillegg til å garantere for at varen er produsert utan bruk av kunstgjødsel eller sprøytemidlar, får ein som forbrukar ei vare som også er produsert etter strengare krav til dyrevelferd. Ø-merket stiller også strenge krav når det gjeld tilsetningsstoff (E-stoff), og kunstige farge-, smaks- og aromastoffer er ikkje tillat.

Medan Ø-merket vert brukt for godkjente økologiske produkt, har Debio også ei merkeordning som fortel om kor stor del av serveringa på ein kafe, i ein restaurant, på eit hotell eller anna såkalla "storkjøken" som består av økologisk godkjente produkt. Eit bronsemerke fortel at minst 15 % av serveringa er økologisk, alternativt kan 15 ulike økologiske produkt bli brukt til ei kvar tid.

Sølvmerket fortel deg at minst 50 % av serveringa er økologisk, medan gullmerket viser at minst 90 % av serveringa er økologisk. På nettsida www.serveringsmerker.no kan du enkelt finne serveringsstader som er sertifiserte med bronse-, sølv- eller gullmerke.

Fem råd til eit berekraftig kosthald
Å vite kva som er riktig å ete for å ta omsyn til miljø, helse og etiske perspektiv kan vere ei utfordring. Det beste valet for miljøet er veldig ofte også det som er best for di eiga helse og det som også smaker mest. Ved å følgje desse fem råd kjem vi eit godt stykke på veg til bærekraftige matvaner og eit forbruk i harmoni med jordas ressursar:

- Velg mer grønt
- Velg økologisk
- Velg frukt og grønsaker etter sesong
- Velg riktig kjøtt
- Velg riktig fisk

Vel bekomme!

www.debio.no
www.serveringsmerker.no

Reisen til Albania

AV: NINA JAGGE LINDSTØL OG TONE CR
GULOWSEN, HOLMEN K&F-LAG

Albania! For et spennende og vakkert land! Med en brokete og lang historie. Med røtter tilbake til romertiden. Med en historie preget av kriger og samarbeid med Macedonia, Hellas, Serbia, Kosovo, Montenegro, Hercegovina, Kina og Russland. Diktaturets tid er nå over i Albania, men fremskrittene tar tid. Landet er ikke mange milene i utstrekning. Flatt jordbruksland omkranset av høye fjell møter Adriaterhav med sine strender og palmer. Landets store helt, Gjerkm Kastrioti Skanderberg, som på 1440-tallet holdt stand mot den ottomanske invasjonen i fem og tjue år - preger bybildet i form av statuer og minnesmerker i Lezha og i hovedstaden Tirana, og andre steder i landet den dag i dag.

PAVEBESØK

Pave Frans, biskop av Roma - Papa - kom til Tirana søndagen før vi dro hjem. Byen var godt forberedt, en kirke var satt opp på Nana Theresa-plassen (Mor Theresa er erklært albansk) og bannere med bilder av utallige martyrer hang tvers over den brede veien som førte opp til kirken. Martyrene var katolske prester, som ble tatt av dage da kommunismen kom på 50-tallet. Pave Frans hadde valgt Albania for sin visitt fordi landet og dets innbyggere greier det uvanlige, nemlig å leve i fred med hverandre

tross forskjellige religioner og ismer. Der er muslimer, kristne, ortodokse og kommunister. Ingen bryr seg om forskjellene, men omgås og gifter seg med hverandre. Vi så ingen tilslørte kvinner, ingen berusede menn. Alle inntar vin, men å bli overstadig ville være en skam.

LEVEFORHOLDENE

Levealderen er rundt 65 år. Arbeidsmarkedet er vanskelig, med 17 % arbeidsledighet, og albanerne lever mest av å 'barbere hverandre'. Langs veiene så vi salg av hjulkapsler!, grønt og frukt, bensin og slappe høner.

Jordbruket er skrint. Det dyrkes mais og granatepler. En og annen ku står bundet og tygger i seg det lille den finner. I en rundkjøring så vi et esel stå bundet. Der var det jo litt gress.

I fjellskråningene står oliventrær oppmarsjert. Og vindruene gir grunnlag for lokal vin.

Albania pumper opp noe egen olje fra bakken, og resultatet ser vi i form av asfalt og bensin.

De vender seg vekk fra kommunisttiden, og kjører kun vesteuropeiske biler - og især Mercedes!

Tross bedre veier, er det vanskelig å lese våre egne notater fra sightseeingen i ettertid, for det humpet til dels kraftig i minibussen.

Elisabeth Rusdal, som jo hadde vært i

Albania et par ganger tidligere, konstaterte fremgang i infrastrukturen. De var stolte av å kunne vise henne fremskrittet. Vi hadde med oss lommelykter i tilfelle strømmen gikk. Men det opplevde vi ikke at den gjorde. Vi fikk heller ikke bruk for dopapiret hjemmefra. Vi lot oss allikevel ikke forlede til å tro, at slik vi sov og spiste under reisen, tilsvarte den vanlige albanske kvinne og manns levekår.

SAMFUNNET

Albanerne proppet oss med mye og god mat! Lunsjen besto av en stor salat, stekte grønnsaker og deretter en hel grillet fisk til hver, eller kjøttboller i feta- og tomat saus, og kake. De serverer gjerne lokal mat, som de med rette er ordentlig stolte av.

Flere hus - alle av mur - var tildels meget fargerike. Dette ble forklart med at når viktige utlendinger skulle besøke landet, påspanderte myndighetene oppussing og farger på bygningene - i stedet for mat til sine fattige innbyggere.

Skolen er niårig, pluss treårig videregående og deretter er det universitet. Skolen er offentlig, men selv om en ungdom skulle greie å ta en master på universitetet, vil det ikke være arbeid å få om hen ikke har mulighet for privat universitet med ny master i tillegg. Albania sliter med korrupsjon, helt opp på regjeringensnivå. Sentralbanksjefen ble nylig arrestert. Mafiaen står sterkt.

Gravide blir fortalt av legen at det ikke er trygt å føde normalt. Bare om de betaler penger direkte til legen, kan de være sikre på å få oppfølgingstime. Ved oppmøte betaler de igjen.

Deretter må den gravide bestille tid til fødsel, det vil si keisersnitt, hvis hun har råd. Kun på det viset er hun sikret god fødselshjelp.

Blant innbyggerne styrer stoismen; med det følger at ingen uttaler sine problemer. Slikt fører til sen fremgang.

HUSBYGGING

Murhusene bygges én og én etasje. Armeringsjern stikker opp for å forberede neste etasje. Slik slipper eier å betale ferdigstillelsseskatt på huset. Første etasje blir gjerne leid ut til butikkutsalg, mens eier drar utenlands for å tjene penger, som igjen kan finansiere annen etasje. Deretter bor eier selv i annen etasje med nye armeringsjern stikkende opp. Når eier eller eiers barn jobber utenlands, markeres det med flagg på taket tilhørende det landet hvor eier for tiden jobber.

Noen steder så vi kosedyr i flaggstangen på taket! Det fortalte oss at de ikke ville ha den albanske gammelkommunistiske tohodete ørnen over sitt hus. Kosedyrene skremte også bort andre fugler og dyr, og beskyttet det uferdige huset. Folk er fattige og om de finner jobb, må de ha to, tre, fire jobber for å leve et anstendig liv.

En tv koster atten ganger mer enn i Norge, mente vår albanske tyskprofessorguide Martin.

ENDRINGER

Så til det viktigste med Albaniareisen. Dile, en flott kvinne som var med oss mye av tiden, arbeider i byen Lezhe, som rådgiver for borgermesteren. Hun har vært på besøk i Norge og møtt Elisabeth, for å få inspirasjon til styre og stell, og ledelse. Etter det har de faktisk fått gjennom at det skal være 30 % kvinner i byens råd. Foreløpig har de i praksis oppnådd 28 %. Ikke verst.

Og til sist, men aller viktigst. Nevila, småbarnsmor og syv måneder på vei med nytt barn, inviterte oss til omvisning og foredrag med lysbilder på Ungdomssenteret som hun har skapt i Fier. Dette med støtte fra Olaf Palme-stiftelsen, Norges Kvinne- og familieforbund, samt frivillig arbeid. Elisabeth var med rette over seg av begeistring for alt det Nevila og hennes medarbeidere har fått til siden sist hun var på besøk.

Nevila fortalte at alle elever fra 14 til 18 år får informasjon om senteret via skolen sin. Det koster ingenting å delta, men derimot settes det krav til de som vil delta! De skal selv skape, drive og lede! De har som motto 'Ungdomstiden er beste år å skape fremtidens ledere'. 'You're never too young to dream big' 'Do small things with love', 'Stop aids: Keep the promise. Take the lead'.

Dette ungdomssenteret er det første som er åpnet kun ved veldedighet. Albana, den unge damen som nå var daglig leder på dette senteret, hadde selv vært en av ungdommene.

Senteret tilbyr sportsaktiviteter, og vil lage et stadium nede ved den ekstremt forurensede elven, men vil få den rensset først. Det tilbys dataopplæring og sommerskole for hundre elever. De vil være 'the voice of the voiceless'. Som vil si; stemmen for skilte kvinner og enker, og tilbyr dem hjelp og støtte i seks måneder. De vil opprette en frivilligordning for daglig matservering for trengende. Og mye mer.

Senteret har et budsjett på 35.000 euro per år.

TAKK

Takk for fantastiske, tankevekkende og inspirerende opplevelser, opplegg og ledelse, Elisabeth!

Og takk til dere andre medreisende, om dere var under førti eller over nitti år, som deltok og bidro på denne flotte Albaniareisen for Norges Kvinne- og familieforbund! På fire dager har vi tretten damene fått oppleve noe som alt for få andre har opplevd. Albania har få turistovernattingsdøgn årlig. Og trenger flere.

Vi så Kruja, Lezha, Durrës, Fier og hovedstaden Tirana, altså både by, fjell og land. Og mange flotte kvinner! Et land med stort potensial!

Gi
DÅPSKLUBBEN
TRIPP TRAPP
til et barn du er glad i!

- For barn fra 0 til 12 år
- Ingen krav til minstekjøp
- Tilbud om 3 pakker årlig

Med Dåpsklubben TRIPP TRAPP får barna gode bøker, DVD-er og CD-er rett hjem i postkassa. De blir kjent med Bibelens fortellinger, med kveldsbønner og mange fine barnesanger. Bøker på bokmål og nynorsk.

Velg GRATIS velkomstgave!*

Populær dåpsgave!

Flere velkomstgaver finner du på www.tripptrapp-klubben.no

*Du betaler bare porto

Dåpsklubben TRIPP TRAPP drives av IKO-Forlaget
Telefon 22 59 53 00
E-post ordre@iko.no
www.iko-forlaget.no

DÅPSKLUBBEN
TRIPP TRAPP

GRATIS 1

Sanger ved sengekanten CD
Verdi 199,- • 0 år →

GRATIS 2

Kirkerottene og Lea Mus DVD
Verdi 199,- • 3-6 år

GRATIS 3

Noahs ark Tøybåt
Verdi 225,- • 0-3 år

Mobbing

Marthe Haavind er advokat i Langseth Advokatfirma DA

Trude Stormoen er advokat og partner i Langseth Advokatfirma DA

Langseth Advokatfirma DA er en av K&Fs samarbeidspartnere. Avtalen gir medlemmer av K&F rabatt ved behov for advokatbistand. Advokatfirmaet tilbyr rådgivning og prosedyrebistand innenfor de fleste sentrale rettsområder. Firmaets hovedmål er å kunne tilby klientene god og kostnadseffektiv service med personlig oppfølging av advokater med spesialkunnskap innenfor det aktuelle rettsfelt. www.langsethadvokat.no.

Dessverre er det mange tusen barn som opplever en skolehverdag med mobbing, og det er også noen voksne som blir mobbet på arbeidsplassen. I de senere år er mobbing og sjikane via sosiale medier blitt stadig mer aktuelt.

Det er ikke alltid så lett å vite hvordan man skal håndtere disse problemene. Det kan være nyttig å være klar over at det norske lovverket har bestemmelser som kan anvendes for å imøtegå både sjikane, trusler og mobbing, uavhengig av medium.

MOBBING AV BARN PÅ SKOLEN

Det å være forelder til et barn som blir utsatt for mobbing, kan nok oppleves som svært vanskelig. Samfunnet har rettet et større fokus på regelverket som skal trygge barnas psykososiale miljø i skolehverdagen.

SKOLENS FORPLIKTELSE

Reglene i opplæringsloven forplikter skolen til å iverksette tiltak – i samarbeid med foreldrene og eleven – dersom det

fattes mistanke om at en elev blir utsatt for mobbing. Saken skal da undersøkes nærmere, og skoleledelsen skal varsles. Skolen plikter å følge opp situasjonen fortløpende. Eleven eller foreldrene kan også på eget initiativ be skolen om å foreta tiltak mot mobbing, og skolen plikter da å behandle saken etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven.

Det er imidlertid ikke alltid skolen tar mobbeproblemer på alvor, og det kan da oppstå konflikter mellom skolen og foreldrene, hvor foreldrene ofte kan føle seg maktesløse i kampen mot skolen. I slike situasjoner kan det være hensiktsmessig å søke bistand fra advokat, både fordi advokaten kjenner til regelverket og hva som kan kreves av skolen, men også for å få avlastning i en vanskelig prosess.

KLAGEMULIGHETER OG RETT TIL ERSTATNING FOR PERSONSKADE

Det kan sendes klage til fylkesmannen dersom skolen ikke tar stilling til en melding om mobbing, eller hvis foreldrene ikke er fornøyd med skolens oppfølging. Fylkesmannen kan overprøve skolens behandling, og gi pålegg om hvordan skolen skal behandle saken. Skolen er forpliktet til å følge fylkesmannens vedtak.

Hvis mobbingen har ført til psykisk eller fysisk skade/senscade, kan den som er blitt mobbet ha krav på erstatning; både for økonomisk tap og for tapt livsutfoldelse (ikke-økonomisk tap). Kanskje har psykisk skade etter mobbing ført til redusert evne til å studere og til å arbeide, og dermed økonomisk tap i form av tapt inntekt.

Det rettslige grunnlaget for å søke erstatning i slike tilfeller er arbeidsgiveransvaret norske kommuner har for sine ansatte i skolen. Ansvarsgrunnlaget forutsetter at ansatte i kommunen har opptrådt uaktsomt; enkelt sagt at skolen ikke har gjort det man med rimelighet kunne forvente at den gjorde for å forhindre mobbing.

Det finnes flere eksempler fra rettspraksis hvor kommuner er dømt til å betale erstatning til mobbeofre.

Høyesterett behandlet en sak i 2012 hvor resultatet ble at en kommune ble dømt til å betale ca. 900 000 kroner til en mann som hadde utviklet posttraumatisk stresslidelse, sosial fobi og depresjon etter å ha blitt utsatt for mobbing fra medelever i grunnskolen.

MOBBING PÅ ARBEIDSPLASSEN

Mobbing og trakassering kan ha mange former. Det å bli utelukket fra det sosiale nettverket på jobben, stadig bli forbigått eller oversett når oppgaver skal utdeles, bli uriktig eller overdrevet beskyldt for dårlig arbeid, eller å bli ertet, fleipet med og latterliggjort – kan også være mobbing. Også feil bruk av personvernopplysninger fra arbeidsgivers side, eller omtale på sosiale medier eller andre nettforum kan anses som trakassering.

Arbeidsmiljøloven forbyr trakassering eller annen utilbørlig opptreden på arbeidsplassen. Loven regulerer også arbeidsgivers og arbeidstakers plikter med tanke på å ivareta et godt arbeidsmiljø.

Brudd på arbeidsmiljøloven kan føre til erstatningsansvar for arbeidsgiver overfor arbeidstaker som er utsatt for mobbing, på lignende måte som skolens ansvar for elevene på skolen, slik vi allerede har omtalt. Det er da en forutsetning at arbeidsgiver har opptrådt uaktsomt – ved ikke å sette i verk/forsøke de tiltak man med rimelighet kunne forvente. Hva man ved rimelighet kan forvente av en arbeidsgiver når en voksen blir utsatt for mobbing på arbeidsplassen er naturlig nok noe annet enn hva man vil kunne forvente av skolen når et barn blir mobbet; Det kan ikke kreves at arbeidsgiver lykkes med de tiltak som iverksettes og det kan heller ikke kreves at arbeidsgiver gjør alt helt riktig, men et skikkelig forsøk må kunne forventes.

NETTSJIKANE OG MOBBING GJENNOM SOSIALE MEDIER

Det er straffbart å krenke andres fred ved skremmende eller plagsom opptreden, herunder også via internett og

sosiale medier. Å spre opplysninger om personlige eller huslige forhold - slik som bilder av naboens soverom - er også straffbart.

Å fremsette usanne påstander eller skjellsord om andre på internett kan omfattes av straffelovens bestemmelser om ærekrenkelser. Å fremsette trusler om straffbare handlinger, for eksempel at man skal skade noen, kan også være straffbart, og dette gjelder selvfølgelig også dersom trusselen fremsettes via sosiale medier. Det samme gjelder offentlige fremsettelse av diskriminerende eller hatefulle ytringer – det vil si å true eller håne noen på grunn av rase, hudfarge, etnisitet, religion, livssyn, homofil legning, leveform eller orientering.

Dersom man mener at man er utsatt for dette kan forholdet anmeldes til politiet.

Den første dommen om nettsjikane i Norge falt i 2004. Da ble en 17 år gammel jente dømt til å betale en bot på 4 500 kroner for å ha krenket en annens fred gjennom hensynsløs adferd. På et nettsted hadde 17-åringen skrevet at hun hatet den fornærmede, hennes søster og hennes mor.

NETTMOBBING AV BARN - RETTSLIGE SANKSJONER STREKKER IKKE ALLTID TIL

Den vanligste typen nettmobbing er når barn og unge får tilsendt stygge eller sårende meldinger, og at meldinger blir publisert slik at andre kan se det, for eksempel på Facebook eller i blogger.

Andre former for nettmobbing kan være bruk av kallenavn og sarkasme, misbruk av passord og profiler og publisering av bilder. Utestengelse i form av at ingen "liker" bilder eller statusoppdateringer kan også føre til at barn føler seg mobbet, og for svært mange barn er akkurat denne typen bekreftelse svært viktig.

I slike konflikter mellom barn og unge, kommer ofte loven og de rettslige sanksjoner til kort.

Ofte løses slike saker best med dialog hvor foreldre og skole involveres, og nettmobbing mellom barn og unge er særlig egnet for behandling i konfliktråd.

Det er stort sett ungdom under 18 år som møter i Konfliktrådet for denne typen saker.

Hos konfliktrådene møtes partene ansikt til ansikt; Der får gjerningspersonen høre hvilke konsekvenser nettsjikanen har ført til.

Det er selvsagt viktig at foreldre og voksne lærer barn og unge å sette grenser for seg selv og overfor andre når det gjelder nettbruk, og at internett ikke er et «lovløst» sted.

«Bruk hue» er Norges største antimobbekampanje. De reiser rundt til ungdomsskoler med foredrag som omhandler barn og unges netthverdag og de gir konkrete eksempler og praktiske råd for å komme den digitale mobbingen til livs.

«Bruk hue» gir følgende råd til voksne om hvordan man kan gå frem dersom man kjenner til unge som mobbes på nett:

- Om den unge kommer til deg med en konkret sak – gi støtte. Å kutte nettilgangen er ikke en løsning.
- Be den unge om ikke å svare på trakasserende eller opprørende meldinger. Det vil sannsynligvis oppmuntre til mer mobbing.
- Oppfordre den unge til å blokkere avsenderen eller fjerne vedkommende fra vennelister, og understrek at man ikke trenger å finne seg i trakassering.
- Ta vare på bevis (logg, SMS, eller "screenshot"). Lagrer dere trakasseringen har dere viktige bevis for hendelsen dersom dere søker hjelp eller vil rapportere.
- Forsøk å løse problemet på lavest mulig nivå først, for eksempel ved å snakke med den/de som trakasserer eller en lærer.
- Søk eventuelt hjelp og råd hos politiet eller andre som jobber med mobbeproblematikk, og husk at anonym mobbing også kan spores.

BARNES RETT TIL BESKYTTELSE MOT PUBLISERING PÅ NETT

Barn og unge har samme krav på personvern som voksne. Den senere tid har

mindreåriges personvern fått større oppmerksomhet, og fokus har spesielt vært rettet mot problemstillinger som oppstår når foreldre, barnehager og skoler publiserer personopplysninger om barn på internett.

Av personopplysningsloven følger det at opplysninger som gjelder barn ikke skal behandles på en måte som er uforsvarlig av hensyn til barnets beste. Bestemmelsen tar primært sikte på å ramme grove og klanderverdige behandlinger av personopplysninger om barn; for eksempel publisering på internett av opplysninger fra en barnefordelingssak eller barnevernssak, utleverende bilder eller belastende opplysninger om barnets helse.

Såkalte «sensitive personopplysninger», som opplysninger om rasemessig eller etnisk bakgrunn, religiøs og politisk oppfatning, helseforhold og seksuelle forhold, vil tilnærmet alltid anses som uforsvarlige. Tilsvarende gjelder for opplysninger som er omfattet av lovbestemt taushetsplikt.

Selv om vi klarer å gripe fatt i de alvorlige eller klare overtramp hva gjelder publiseringer av personopplysninger om barn på nett, mener vi at foreldre og voksne bør være svært forsiktige med hva de legger ut også av «uskyldige» bilder og opplysninger om barn:

Vi ser at foreldre i stor grad legger ut både bilder, videoklipp og informasjon om sine mindreårige barn på nettet, særlig på Facebook. Selv om dette kan virke uskyldig foregår det etter vår mening ofte på en alt for ukritisk måte. Barn er særlig sårbare fordi de ikke har mulighet eller forutsetninger verken til å samtykke i dette eller til å kontrollere eller vurdere konsekvensene dette kan få. Det er de voksne og foreldrene som må ta ansvaret for barnas personvern.

– Vær derfor bevisst på hva du legger ut på nett om barnet ditt. I ytterste konsekvens kan det være nettopp dine morsomme bilder eller søte historier om barnet som flere år senere danner grunnlag for netthets.

NGO Forum Europaregionen Beijing +20 i Genève i november

AV: FORBUNDSLEDER ELISABETH RUSDAL

Forbundsleder ble tildelt reisestipend fra FOKUS for å delta på NGO Forum i Genève for Europaregionen Beijing +20. Dette som forberedelser til FNs Kvinnekommisjons møte i mars 2016, der man skal se på videre oppfølging av Kvinnekonferansen i Beijing i 1995. Det vil ikke bli lagt opp til å forhandle nytt innhold. Arbeidstittel på dette er foreløpig post 2015.

Forbundsleder Elisabeth Rusdal og Gro Lindstad daglig leder i FOKUS.

ERKLÆRINGEN FRA BEIJING INNEHOLDER FØLGENDE HOVEDPUNKTER:

- Kvinner og fattigdom
- Utdanning og opplæring av kvinner
- Kvinner og helse
- Vold mot kvinner
- Kvinner og væpnet konflikt
- Kvinner og økonomi
- Kvinner i politikk og ledelse
- Kvinners menneskerettigheter
- Kvinner og media
- Kvinner og miljø
- Jentebarn

Disse temaene dannet grunnlaget for forumet.

FRIVILLIGE ORGANISASJONER

Første del av oppholdet bestod av innlegg i plenum og utenfor salen i regi av frivillige organisasjoner. De to siste dagene var den offisielle delen. Her var de frivillige organisasjonene tilhørere, og kunne gi kommentarer via twitter.

Fra Norge var det deltagere fra FOKUS, Kvinnefronten, Mira-senteret, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Kriesentersekretariatet.

Jeg fulgte alle sesjoner i hovedsalen og fikk også med meg noen sideevents. Jeg valgte temaer med utgangspunkt i emner jeg visste ville være nyttige i fremtiden; kvinner og vold, kvinner og barn i væpnede konflikter, og kvinner og deltagelse i besluttede prosesser.

Det er ikke lite faktakunnskap en får i løpet av slike konferanser. Jeg skal forsøke å dele noe av dette.

VOLD MOT KVINNER

Vold i nære relasjoner utvikler seg og krever større oppmerksomhet. Stadig flere land vedtar lover som forbyr vold mot kvinner, men i august 2014 hadde 15 av FNs medlemsland ennå ikke vedtatt slike lover. Vi må tro at vold mot kvinner vil opphøre en dag. I 2015 skal Island være vertskap for en mannskonferanse. Tema er om menn og for menn. Denne konferansen er viktig fordi det er nødvendig at menn snakker til menn om vold mot kvinner.

Retten til et liv uten vold er ikke et forhandlingskort. Menn står for 96 % av volden i nære relasjoner. Noen ganger kan ikke kvinner som har vært utsatt for vold oppsøke medisinsk hjelp, grunnet utrygghet på veien til eller fra behandlingen.

KVINNER OG FATTIGDOM

Da man for 15 år siden diskuterte temaer, var ikke kvinner og fattigdom et tema for Europaregionen. Det var en viktig sak i Beijing i 1995. Nå er imidlertid fattigdommen kommet til Europa, og dermed var dette også et team i Genève. Fattigdom medfører at kvinners rettigheter, og deres muligheter til å få et verdig liv mange steder svekkes kraftig. Kvinner er fattigere av andre årsaker enn menn. Eldre kvinner blir lettere fattige i og med mangelen på inntekt tidligere. Pensjons- og velferdssystemene i de enkelte landene fanger ikke opp dette så lett. Kvinner utfører mer ulønnet omsorgsarbeid i hjemmet. Når de i tillegg er i lønnet arbeid kommer de dermed i tidsnød.

Verdenssamfunnet har kommet altfor kort i innsamling av data slik at vi kan måle utviklingen med tanke på kvinner og fattigdom.

KVINNER OG VÆPNET KONFLIKT

I sin tid trodde man at konflikten i Bosnia-Hercegovina ville være den eneste der kvinner var ofre i væpnede konflikter. Så kom Kosovo. Da forsto man at det kanskje ikke ville bedre seg i fremtiden. Kvinner forlangte å få være med. Avslag på kravene kom med begrunnelse at dette var på så høyt nivå at der kunne ikke kvinner delta. Dette vil bedre seg. Vi har lover og metoder. Dagens problem er at vi ikke har satt dette ut i livet. Det tar tid fordi det er kultur og holdninger som må endres. K&F fremmet en resolusjon på ACWWs verdenskonferanse, der vi ber om at man må gå fra ord til handling. Det var derfor en bekreftelse å høre at det fra ekspertene ble brukt nettopp disse ordene i innleggene.

VEIEN VIDERE

Konferansen for NGO vedtok uttalelser som kom frem i den offisielle delen dagen etter.

Vi som deltok har notert og fått økt kunnskap. Dette kan vi bruke i arbeidet hjemme i egne organisasjoner. Vi kan følge opp via våre internasjonale engasjementer. Og ikke minst – vi kan dele med hverandre.

Se meg – hør meg —seminarene

I november ble det fire steder i landet gjennomført seminarer med nettopp vold som tema.

I Bergen var tema: Kvinner i krig og konflikt. Tertnes kvinne- og familielag var arrangør sammen med SIM-kulturmestringssenter.

I Oslo var: Vold mot eldre tema. I Haugesund var tema: Vold i nære relasjoner og i Bodø: Kvinner og barn i konflikt.

Deltagelsen var noe vekslende, men totalt var noen hundre tilstede på arrangementene.

Nytt lokallag

Høsten 204 kunne vi hilse et nytt lokallag velkommen. Laget har tatt navnet Ringerike kvinne- og familielag. De aktive og svært engasjerte medlemmene i styret er i alderen 18 – nærmere 50 år. De har planer og arbeider ivrig med markedsføring og synliggjøring av forbundet og sakene. Så i november hadde de stand på kjøpesenteret i sitt område. Ryktene sier at det ble vervet flere nye medlemmer. Vi ønsker laget velkommen og gleder oss til å følge utviklingen. I februar blir det årsmøte og valg av styre.

Internasjonalt seminar

AV: MERETHE B. STRØMMEN, INTERNASJONALT UTVALG

Internasjonalt seminar ble avviklet 8. november i regi av Norges Bygdekvinnelag. Formålet med seminaret var erfaringsutveksling om prosjektene og å finne felles målsetninger.

KIRKENS NØDHJELP FINNER VANN

Kirkens Nødhjelp stod for årets TV-aksjon med temaet vann forandrer alt, som brakte inn over 250 millioner kroner. En million mennesker skal nå få tilgang til rent vann. Noe som vil forebygge sykdom og smitte, redde liv og hindre konflikt, verne mot vold og overgrep, gi utdanning og arbeid, og utvikle hele samfunn.

UTVIKLINGSFONDET

Inntektene fra Operasjon Dagsverk 2014 skal gå til å bedre livet for ungdom på landsbygda i Etiopia og Malawi, som

er blant verdens fattigste land. I disse landene bor flesteparten av innbyggerne på landsbygda og er avhengige av jordbruk for å overleve. Prosjektene jobber for likestilling blant ungdom, og skal hjelpe 34 000 ungdommer til å ta kontroll over sine egne liv.

RETTFERDIG HANDEL I MOSAMBIK -CASHAWNØTTER

Nøtteprosjektet – Nøtt til å lykkes – er et samarbeid mellom Norges Vel, Brynhild Gruppen og Den lille nøttefabrikken. Det er etablert planteskole i Mosambik for å sikre plantning av cashewtrær blant småbønder. Målet er at Mosambik skal produsere fem ganger så mye som i dag.

BYGDEKVINNENES INTERNASJONALE PROSJEKT

NBK samarbeider med Norges Vel om en større satsning i Mosambik. Målet er å styrke småbøndernes økonomiske

og sosiale posisjon i Nampularegionen, og spesielt kvinnene, som er en sentral bidragsyter i landbruket. Dette skjer gjennom etablering av moderne kooperativer med kvinner i ledelsen, direkte støtte til rene kvinnekooperativer, heving av kunnskap og kompetanse, samt å sikre kvinners tilgang til finansiering, land og markeder. NBK har satset på gavekort. For 80 kr er du med på å plante og vedlikeholde 10 cashewtrær.

FORBUNDETS INTERNASJONALE PROSJEKT

Vår egen Anne Marit Hovstad presenterte forbundets prosjekter, med vekt på COWA organisasjonen. Seminaret ble avsluttet med diskusjon i grupper, med fokus på hvordan vi kan få opp engasjementet rundt våre internasjonale prosjekt i egen organisasjon.

Medlemskontingenten for 2015 ble sendt ut første uken i februar. Sen utsendelse skyldes at vi etter nyttår har byttet medlemsregister. Etter at det har vært utenfor huset i mange år har vi nå fått det tilbake på kontoret. Vi håper og tror at det skal bidra til bedre vedlikehold. Legg også merke til at satsen for medlem til lag i år er redusert til kr 490,-. **Vi håper du vil fortsette å støtte opp om arbeidet i forbundet ved å betale kontingenten.**

Det arbeidet vi gjør nytter

Noen ganger tar ting svært lang tid, andre ganger blir vi hørt i løpet av bare noen år. Se bare her.

FASTTELEFON

Telenor hadde planer om å avvikle ordningen med fasttelefon innen 2017. Vårt forbund protesterte. Fikk avslag og melding om at innføringen ikke ville by på problemer. Så oppstod det problemer. Vi protesterte igjen. Igjen fikk vi forsikringer om at alle ville få fiberkabel til husveggen og da ville det ikke bli problemer. Vi skrev igjen til Telenor og departementet. I slutten av januar kom meldingen fra Telenor om at de vil opprettholde tilbudet om fasttelefon.

SKOLEMÅLTID

Vi har ikke fått helt gjennomslag, men stadig oftere kommer det forslag om at dette skal innføres. Noen partier vil også forslå at skolemåltid kommer med i partiprogrammene. Drammen kommune har gjennomført en undersøkelse der man også spør om foreldrene er villige til å betale litt for skolemåltidet. Hele 74 % sa seg villige til det, mens 19 % sa nei og 7 % visste ikke.

HUSMORVIKAR

Saken er stadig omtalt i media. Dessverre svarer regjeringen at dette er et kommunalt ansvar. Vi må gå sammen om å skape debatt rundt dette i den kommende kommunevalgkampen. Kanskje kan vi bidra til at dette blir et tilbud i alle landets kommuner.

Fra ledelsens kalender

Det ble en hektisk og meget aktiv avslutning på 2014. Forbundet inviteres stadig oftere til å delta på møter og konferanser for å komme med vårt syn på forskjellige saker. Slike anledninger lar vi ikke gå fra oss. Her kommer en liten oversikt over noe av det vi har vært med på siden landsmøtet. Detaljerte oversikter finner du i sentralstyreprotokollen. Den ligger på forbundets nettsider under medlemsinformasjon. Så ta gjerne en titt der – da finner du også mye informasjon om de sakene sentralstyret behandler.

- Husmorvikar. Deltatt med intervju eller i mediedebatt.
- Media ellers: Gildereklame, regjeringens 100 dager, statsbudsjettet, menns innsats i hjemmet.
- Innspill levert i seminarer om familiepolitikk, likestilling og pårørendepolitikk.
- Innlegg om rapport om vold i nære relasjoner.
- Foredrag for politikere, politi og lokale administrasjoner i Romania om vold i nære relasjoner og hvordan vårt forbund arbeider og er bygget opp.
- Tur for medlemmene til Albania og besøk til våre samarbeidspartnere.
- NGO forum for Europaregionen om Beijing + 20 i Genève.

I tillegg har vi selv sagt deltatt på møter i forbundets ulike utvalg og komiteer og vært på besøk i noen kretser og lag.

Hva skjer i forbundet - følg med!

Vi er aktive på mange områder. Dessverre er det slik at vi ikke alltid klarer å informere alle om alt som skjer. Men vil du vite hva vi mener, gjør og uttaler oss om så finner du dette på nettsidene vår. Vi legger også ut informasjon på forbundets Facebookside.

Noe av informasjonen til dere medlemmer ligger på nettsidene under medlemsinformasjon. Her må du ha brukernavn og passord. Dette får du informasjon om når kontingenten nå sendes ut. Eller du kan ringe sekretariatet og få dette oppgitt.

Er du på Facebook så søk opp forbundet og bli venn med oss.

Vi har også oppfordret kretser og lag til å legge ut informasjon om møter og aktiviteter på nettsidene vår under arrangementskalenderen. Som medlem hos oss kan du i prinsippet delta på møter der du måtte ønske. Så bruk nettsidene og hold deg oppdatert.

Innspill om familiepolitikk til regjeringens familiemelding

AV: ELISABETH RUSDAL, FORBUNDSLEDER

Barne-, likestillings- og inkluderingsminister Solveig Horne inviterte i november til dagsseminar for en rekke organisasjoner i forbindelse med regjeringens arbeid med en familiemelding. Fra K&F deltok forbundsleder Elisabeth Rusdal, nestleder Sonja Kjølraug og sentralstyremedlem Wenche Rolstad. Det var representanter for utrolig mange forskjellige organisasjoner tilstede. For å nevne noen; Mannsforum, Norsk kvinnesaksforening, Fellesskapet mot seksuelle overgrep, Interafrican Committee in Norway, Sosialliberal Pappagruppe, Norges Unge Katolikker, IMI Kirken i Stavanger, Det Vietnamesiske Flyktningsforbundet i Norge, LLH, Barnehagske betraktninger, Aleneforeldreforeningen, Unge funksjonshemmede, Kildehuset Modum Bad, Kurdish Women Rights og mange flere.

NY FAMILIEMELDING

Statsråd Solveig Horne ønsket velkommen og fortalte om bakgrunnen for seminaret. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet starter arbeidet med en ny familiemelding. Den vi har nå er fra 2003 og mye har skjedd siden den gang når det gjelder familien. Viktigheten av godt fungerende familier og hjelp når familien svikter, vil være hovedfokus. Sentrale temaer er: Trygge familier – godt foreldreskap, likestilt foreldreskap og valgfrihet. Hun ønsket skriftlige innspill til meldingen.

Deretter var det korte innlegg fra seks av organisasjonene.

K&FS INNLEGG

En av disse var K&F. I vårt innlegg la forbundsleder vekt på: Visjonene til K&F er verdsetting av familien som bærebjelke i utviklingen av et godt samfunn. Familiens posisjon må styrkes gjennom tiltak som gir tid og mulighet for omsorg for hverandre.

Statsråden noterte flittig etter hvert som de ulike innspillene kom.

Disse kan brukes som rettesnor i arbeidet med utarbeidelsen av familiemeldingen.

Familiesammensetningen er forskjellig og endringer fører til omstillinger og utfordringer, og et økende behov for ulike omsorgsordninger.

Foreldre, som er de som har ansvar for barna og oppdragelsen, må få velge de tilbud de ønsker for barnas første leveår. Vi mener at det er foreldrene som best vet hva barna har behov for. Kontantstøtten må oppgraderes for barn 1-3 år. Plass i barnehage regnes hver dag som 20 % når dette kombineres med kontantstøtte. Barnetrygden må beholdes og indeksreguleres. Omsorgspengene, som K&F i sin tid fikk innført, har nå liten verdi grunnet omlegging av pensjonsordningen. Dette bør oppjusteres til 5 omsorgspoeng. Viktig med både kommunale og private barnehager, og også åpne barnehager. Viktig at de behandles likt når det gjelder offentlig støtte. Åpne barnehager er en hjelp i integreringen av innvandrere.

Stans nedleggelse av fødestuer og fødeavdelinger. Den fødende skal føle trygghet. Utdanne flere jordmødre og helsesøstre.

Gjeninnfør husmorvikartjenesten og oppgrader omsorgslønn.

Ha klare regler for dette så det blir likt i alle kommuner. Vold et stort problem, men hva vet vi om vold blant eldre.

Å satse på gode rammevilkår for familien er å satse på fremtiden.

Ellers var det innlegg fra Voksne for barn, Norske Kvinners Sanitetsforening, Landsrådet for Norske barne- og ungdomsorganisasjoner, Mira-senteret og Norges Røde Kors

Etter seminaret har forbundet levert innspill skriftlig. Familiemeldingen skal være klar våren 2016. Da blir det spennende å se hvor mange av våre innspill som er kommet med.

Internasjonalt seminar 2015

Forbundsledelsen legger opp til flere seminar i første halvdel av jubileumsåret, med et innslag fra hvert seminar på et avsluttende seminar i forbindelse med feiringen 17.-19. september.

Internasjonalt seminar lørdag 9. mai i Bergen. Tema: Kvinner internasjonalt - Jaktet i hjemlandet og uønsket i Norge.

Åpent for alle interesserte. Ta med familie, venner og bekjente. Søndag 10. mai blir det internt seminar for alle medlemmer som er opptatt av forbundets internasjonale arbeid.

Informasjon vil bli sendt ut så snart lokale og program er klart,

også på forbundets nettsider.

Hold av helga og gi informasjon videre til lag og enkeltmedlemmer!

I tillegg holdes seminaret: Kvinner og pensjon i Bodø lørdag 25. april. Mer informasjon kommer på nettsidene.

75-års jubileum

Søre Sunnmøre gruppe feira sitt 75 års jubileum

1. november på Folkehøgskulen i Ulsteinvik.

50 medlemmer var samla til fest med flott underholdning, song og mange taler med mimring frå svunne tider og kva som må gjerast i dag for å føre dette vidare. Nydeleg middag med påfølgande kaffe og kaker fekk vi servert. Dei to damene på bilde var med å starte gruppa og var med oss på heile festen. Nestleiar vil takke for at ho fekk delta på feiringa ilag med dykk, ynskjer dykk all lukke med vidare arbeid.

TAKK FOR GOD HJELP

Landsmøtet 2014 gikk av stabelen 17.-19. oktober 2014. Et viktig bidrag for å få arrangementet til å gli smidig kan vi takke 10 frivillige damer som stilte fra Oslo krets og Akershus krets.

Uten denne entusiastiske og positive gjengen hadde ikke gjennomføringen gått så knirkefritt.

Driftige damer har startet nytt lag på Ringerike.
Foto: Bjørg Karlsen.

Stor aktivitet i Kopervik

AV: GUNNVOR SAUE

Kopervik kvinne- og familielag er et aktivt og positivt lag. Vi hadde 64 medlemmer i 2014, og 15 nye står klar for innmelding i 2015. Så nå nærmer vi oss 80 medlemmer!

Vi har månedlige møter med temaer og gode foredragsholdere som tydelig engasjerer. Det er alltid mange medlemmer og god stemning på møtene.

To lørdager i året arrangerer vi åpen kafe og i oktober har vi mannekengoppvisning med basar.

I 2015 skal vi ha en ekstra stor basar med mange flotte gevinster som er strikket, heklet og brodert av medlemmene våre. Overskuddet fra denne basaren skal gå til nytt flygel når vi får ny kirke i Kopervik. Den gamle kirken vår brant i 2010.

Vi arrangerer også populære turer og utflukter, både utenlands og i nærmiljøet. I 2014 hadde vi busstur til Danmark i mai, til musikal i Moster Amfi på Bømlo og til Haaheim Gård på Tysnes i august. Den siste var så populær at vi hadde venteliste for å få være med. Tidligere har vi også vært på tur med fly til Bremen og Cambridge.

I nærmiljøet har vi blant annet hatt turer til museer med omvisning og til populære spisesteder som også kan by på mer enn mat. Her må nevnes Fjørsilkebris i Tysvær der vi fikk servert "himmels buffet" og vertskapet underholdt med sang og medlemmene var så fornøyde at de lurte på om vi ikke kunne dra dit hvert år.

En spesiell tur var også turen vi hadde gjennom Karmøy tunnelen før den ble åpnet. Denne tunnelen går under Karmsundet. Vi hadde prosjektlederen for tunnelen med oss og vi fikk gå nederst i tunnelen langt under havet, og omvisning i pumperommet som holder tunnelen tørr. Interessant og lærerikt.

I år håper vi å få medlemmene med på tur til Oslo til jubileumsfeiringen i september og på møtet i februar skal alle ta med strikkepinner - og så skal vi strikke lappetepper!

Grunnen til at vi får så mange nye medlemmer er nok at vi har et veldig godt og kjekt kvinnefelleskap. Hos oss får alle delta med det de kan og vil, og vi gjør det enkelt og givende å være medlem!

Torød kvinne- og familielag

Torød kvinne- og familielag har i 2014 lagt et aktivt år bak seg. Det har vært utskiftninger i styret og vi er i dag 7 damer i arbeidsstyret. Vi gir med glede av vår fritid, for å bidra til et godt og aktivt nærmiljø på Torød. I 2014 har vi arrangert fire strikkekafeer på grendehuset, gresskaraksjon, kake/kaffesalg på 17. mai, bruktmarked, julesalgsmesse og nissetog.

Vi står også ansvarlig for trening i gymsalen på Torød skole to ganger i uka, mensendieck og aerobic trening. Våre 22 medlemmer får redusert treningsavgift på disse treningstimen, dette gjør nok at vi rekrutterer mange nye medlemmer.

Vår målsetning er først og fremst å kunne skape hyggelig aktivitet i nærmiljøet for små og store. En bonus er at aktivitetene gir oss inntekter, som vi gir tilbake til nærmiljøet gjennom pengestøtte til gode prosjekter. I tillegg til fokus på nærmiljøet, har vi også i år som tidligere år gitt penger til SOS barnebyer.

Vårt største arrangement hvert år er julesalgsmessa, som gjennomføres på grendehuset fra fredag til søndag. Dette er et utrolig hyggelig, men tidkrevende arrangement å gjennomføre. I år solgt både nye og gamle utstillere svært godt, over 50% økning fra i fjor. I år hadde også kvinne- og familielaget salg av egenproduserte produkter på messa. Leder av laget, Lill Granlund, har designet en Torødvott, og ferdig strikkede Torødvotter og mønster/garn-pakker ble solgt på messa.

Torød er et lite lokal samfunn, med barnehage, skole, kirke, idrettsanlegg med slalåmbakke, speiderhus og matbutikk. Vi har skjærgården med badestrande som nærmeste nabo og skogen med lysløype og fine turmuligheter. Alt dette og alle folkene her, med et stort hjerte og vilje til å bidra, gjør Torød til et godt og aktivt nærmiljø å bo i.

K&F's BEREDSKAPSUTVALG

Av: Bjarnhild Hodneland, Beredskapsutvalget

Bjarnhild Hodneland
Leder

Anne Lise Johnsen
Medlem

Liv Holst
Medlem

Grete Nordbæk
Varamedlem

VI ØNSKER ALLE VÅRE LESERE GODT NYTT ÅR!

Nytt år er kanskje også tid for nye kurs? Vi kan anbefale flere gode beredskapskurs.

EGENBEREDSKAP I HJEMMET

Dette er et kurs som dere kan arrangere i eget lag eller sammen med andre lag, eller i kretsregi. I denne fine brosjyren kan du få mange tips til kursdager og hvilke temaer du vil ta opp. Her er nok til tre kveldskurs, og fine emner som dere kan fordype dere i. Eller dere kan ta et helgekurs, alt er mulig. Vi kan nevne noen av emnene: vann, mat, førstehjelp, varme, verktøy med flere.

Brosjyren kan du få ved henvendelse til Kvinners Frivillige Beredskap. E-post kfb@kfb.no.

PSYKISK FØRSTEHJELP I EN KRISESITUASJON

Dette er et kurs i regi av Kvinners Frivillige Beredskap (KFB). KFB er opptatt av å styrke samfunnets muligheter til å møte krisesituasjoner, og har utarbeidet et kurs i psykisk førstehjelp med sikte på å kunne hjelpe medmennesker som

på en eller annen måte har blitt berørt av en hendelse. I flere fylker har KFB-kontakten hatt ett eller flere slike kurs enten i regi av KFB eller i samarbeid med K&F. Vi anbefaler på det varmeste at har du muligheten til å delta, så meld deg på kurset. Ta gjerne kontakt med KFB om dere har lyst å arrangere et kurs i egen kommune eller nærmiljø, og trenger hjelp fra KFB sentralt. For mer informasjon kan dere kontakte oss i Beredskapsutvalget, vi hjelper så langt det er mulig.

«FINN MEG»

Dette er et kurs for deg som kan tenke deg å være en av instruktørene for kurset som går i regi av KFB. Følg med, eller ta kontakt med KFB om det arrangeres slike kurs i år.

Du kan også være en pådriver for at barnehagene og skolene i din kommune eller nærmiljø vil ha et slikt kurs for sine

ansatte. Dette kurset er nettopp for ansatte i barnehagene og på småskoletrinnet. Kurset er et undervisnings- og aktivitetsprogram for barn i alderen 4-10 år. Hensikten er å gi barna kunnskap om hvordan ferdes i naturen, og best mulig kunne takle situasjonen om de skulle gå seg vill. De fleste fylker har en utdannet instruktør gjennom KFB, men det trengs flere - kanskje du kan bli en også!

Mer informasjon om dette kan du få ved henvendelse til Beredskapsutvalget eller direkte til KFB.

Vi minner også om at du kan henvende deg til Studieforbundet Næring- og samfunn for hjelp til kursavvikling.

Så et lite obs, obs. Vi er ennå inne i mørketiden og bruker mye levende lys. Husk å slukke lysene i tide! Har du sjekket brannslukningsapparatet?

GOD KURSTID!

TELEFAKSENS TID ER FORBI PÅ KONTORET

Sekretariatet har ikke lenger telefaks. I forbindelse med at vi måtte bytte kopimaskin/skriver på kontoret har vi valgt å ikke erstatte vår gamle telefaks. Den er veldig lite i bruk i løpet av året og da blir kostnaden for stor. Vi håper dette ikke medfører problemer for dere. Har dere mulighet for å sende oss en e-post med et skannet dokument er det fint. Hvis ikke kan det sendes i vanlig post

Materiell fra Norges Kvinne- og familieforbund

Tilbud !

- ___ Handlenett, sort m/hvitt trykk før **kr. 75,-** nå **kr. 50,-**
- ___ Nett i bomull m/skulderhank, lite, sort m/hvitt trykk **kr. 40,-**
- ___ T-skjorte hvit m/lite farget emblem str. L, XL, XXL **Før kr. 130,- nå kr. 60,-**
- ___ Aktivitetskalender før **kr. 100,-** pr. stk. nå **kr. 25,-**
- ___ Melodibok før **kr. 75,-** nå **kr. 50,-**
- ___ K&Fs skrivebok m/linjer nå **kr. 40,-**

Profileringsartikler med emblem:

Norges Kvinne- og familieforbund

- ___ Sentrimento telysestake (Hadeland Glassverk) med K&Fs logo **kr. 250,-**
- ___ Sans vase (Hadeland Glassverk) med K&Fs logo **kr. 350,-**
- ___ T-skjorte sort m/hvitt stort emblem str. M, XL, XXL **kr. 130,-**
- ___ K&F skjerf, hvit m/sort emblem, 34X166 cm. **kr. 130,-**
- ___ Smykkenål i sølv **kr. 395,-**
- ___ K&F-pin **kr. 15,-**
- ___ Bordfane m/farget emblem **kr. 90,-** Stativ til bordfane **kr. 100,-**
- ___ Lagledernål **kr. 190,-**
- ___ Liten ledlykt med nøkkelring **kr. 35,-**

Studieplaner registrert i Studieforbundet næring og samfunn

- ___ Prinsippprogrammet
- ___ Vi forbereder oss til Landsmøte
- ___ Bruk av K&Fs hjemmesider er under arbeid

Skrivepapir, konvolutter o.l. m/emblem: Norges Kvinne- og familieforbund

- ___ Skrivepapir m/emblem A4, farger, 50 ark **kr. 100,-**
- ___ Møteplakat, A4, 4 farger 50 stk. **kr. 100,-**
- ___ Konvolutter m/emblem C5 format, 50 stk. **kr. 60,-**

Hefter, bøker, trykksaker

- ___ Diktsamling, Hold drømmen levende, Helene Freilem Klingberg **kr. 150,-**
- ___ Bok, Gøy på landet, Anne Enger **kr. 75,-**
- ___ Bok, M. Bolstad: "...og rommene var så tomme at musene gikk med sørgeslør" **kr. 80,-**
- ___ Vedtekter **kr. 25,-**
- ___ Prinsippprogram inkl. studieplan **kr. 100,-**
- ___ Tillitskvinnebevis **kr. 5,-**
- ___ Diplom, A4, **kr. 15,-**
- ___ Plakat m/emblem 50x65 cm. **Gratis**
- ___ Abonnement på Sentral- og Landsmøteprotokoller (pr. år) **kr. 275,-**
- ___ Gaveabonnement: Kvinner & Familie (pr. år) **kr. 150,-**

Informasjonsmateriell

- ___ Tidligere numre av medlemsbladet: **Gratis**
- ___ Folder: "Hvordan kan du støtte arbeidet for en bedre familiepolitikk..." **Gratis**
- ___ Folder "Sammen framover - mer enn meg og mitt" **Gratis** (Kortversjon av Prinsippprogrammet)
- ___ Innmeldingsskjemaer, **Gratis**

Frakt kommer i tillegg på alle bestillinger.

Navn/lag:

Adresse:

Postnr./-sted:

Vi ber om å motta materialet innen:.....

KUPONGEN SENDES:

Norges Kvinne- og familieforbund
Stortingsgaten 12
0161 Oslo

Tlf.: 22 47 83 80

E-post: post@kvinnerogfamilie.no

Liten led-lykt

med nøkkelring. Nå i flere farger.
Pris kr.: 35,- kroner. Porto kommer i tillegg.

Hvitt skjerf med logo

Skjerfet er laget av hvit silke og har K&Fs logo påsatt i sort, behagelig å ha på både sommer s om vinter, **pris kr. 130,-**

K&Fs T-skjorte

T-skjorte i 100% kjemmet bomull, sort med godt synlig emblem i hvitt. Finnes i str. XL og XXL.
Kr. 130,-

**Kun
kr. 50,-**

K&Fs Handlenett

Kjøp K&Fs handlenett og støtt forbundet samtidig som du sparer miljøet for plastnett fra butikken! **Kun kr. 50,-**
Vi har rikelig av disse på lager.

Sentimento telysestake

med K&Fs logo, 62 mm 135 mm. **Kr. 250,-**

Sans Vase med K&Fs logo

135 mm. **Kr. 350,-**

Diktsamlingen "Hold drømmen levende" til **kr 150,-**
"... og rommene var så tomme at musene gikk med sørgeslør" til **kr 80,-**

**Kun
kr. 40,-**

Skrivebok

Skrivebok/kladdebok i A5 format med linjer, praktisk til bruk på lags-, kretsmøter og lignende.
Kun kr. 40,- pr. stk.

Liste over K&Fs tillitskvinner

sentralstyret

forbundsleder

Elisabeth Rusdal
Skogveien 41, 1368 Stabekk
E-post: elisabeth@kvinnerogfamilie.no
Tlf: 91 32 81 64 (m)

nestleder

Sonja Kjørlaus
Holteigveien 17, 6854 Kaupanger
E-post: sonja@kvinnerogfamilie.no
Tlf: 97 51 59 71 (m)

medlem

Wenche Rolstad
Skarimoen 32, 2760 Brandbu
E-post: wrwenche@gmail.com
Tlf: 61 33 41 18 (p) 40 24 48 96 (m)

medlem

Olaug Tveit Pedersen
Nordvikveien 45, 4085 Hundvåg
E-post: olaug.t.pedersen@lyse.net
Tlf: 91 38 21 24 m

medlem

Christine Andreassen
Wallemviksv. 25, 5165 Laksevåg
E-post: christine.adreassen@outlook.com
Tlf: 55346004 (p) 95223748 (m)

1. varamedlem

Liselotte Bjelke
Hundsundveien 23, 1367 Snarøya
E-post: lisebjelke@gmail.com
Tlf: 92 26 05 32

2. varamedlem

Ann-Louis Norstrand
Østveien 51, 3145 Tjøme
E-post: annlouisnordstrand@gmail.com
Tlf: 46 42 07 58

kretsledere

Akershus
Solvor Larsen
Sloratoppen 154, 1405 Langhus
E-post: so.larsen@online.no
Tlf: 64 86 64 74 (p) 97 09 91 04 (m)

Aust-Agder

Postmottak
Esther Haugland Oggevatn, 4730 Vatnestrøm
E-post: harr-h@online.no
Tlf: 48 14 01 23

Bergen og Midthordland

Postkontakt Solveig Thomassen
Lyshovden 52,
5148 Fyllingsdalen
e-post: sthomas@online.no
Tlf.: 55 15 06 00/ 92 61 36 13

Finnmark

Postkontakt Hedvig Hansen
Postboks 142, 9770 Mehamn
E-post: hedvig.hansen@politiet.no
Tlf: 95 18 35 28 (m)

Hedmark

Anne Lise Bryhn
Mogopveien 23, 2409 Elverum
E-post: anli-bry@online.no
Tlf: 62 41 70 53 (p)

Hordaland

Sigrunn Strøm
PB. 6, 5318 Strusshamn
E-post: sigrunn.strom@gmail.com
Tlf: 56 14 24 95/ 95 94 32 13

Hålogaland

Trine Engmark
Ildstad, 8050 Tverlandet
tlf.: 94367107
e-post: trineengmark 13@gamil.com

Nordmøre

Anne-Lise Johnsen
6494 Vevang
E-post: kirkeverge@eidemenighet.no
Tlf: 71 29 81 56 (p) 71 29 61 84 (a)
41 24 86 64 (m)

Nord-Trøndelag

Anne M. Eggestøl
Elvalandet, 7810 Namsos
E-post: anne.eggestol@ntebb.no
Tlf.: 91 69 39 20

Oppland

Postkontakt
Elin Bolette Hansebråten,
Fjellheimv. 30, 2890 Etnedal

Oslo

Liv Aasa Holm,
Sørkedalsveien 210,
0754 OSLO
E-post: livaaasaholm@gmail.com
TLF: 95 16 35 24

Rogaland

Ingebjørg Rasmussen
Anton Brøggergate 15, 4041 Hafrsfjord
E-post: ira-1@broadpark.no
Tlf: 51 55 62 51 (p) 98 82 40 18 (m)

Sogn og Fjordane

Aina Alfredsen Førde
Ytrehus, 6723 Svelgen
E-post: ain-f@online.no
Tlf: 47 33 75 65 (m)

Sunnmøre og Romsdal

Oddlaug Hovdenak
Åsleet 45, 6456 Skåla
E-post: oddlaug.hovdenak@mrfylke.no
Tlf: 95 12 47 53 (p)

Sør-Trøndelag

Randi H. Hindseth,
Utigard, Hindseth,
7340 Oppdal,
E-post: randi@hindseth.no
Tlf: 99 74 35 19

Vest-Agder

Postkontakt
Eva Ousbey
Neseveien 38, 4514 Mandal
E-post: ousbey@online.no
Tlf: 38 26 58 00

Vestfold

Unni Mortensen
Belesvei 30
3152 Tolvsrød
E-postkontakt:
Eva Sæther, eva-sa@online.no
Tlf: 33 32 82 79

Østfold

Postkontakt
Sølvi Skram Vedø
Briskevn. 11, 1712 Grålum
E-post: solvi.skram.vedo@gmail.com
Tlf: 90 16 13 99

Øvre Buskerud

Postkontakt
Jørund Juvhaugen
Olsgårdvg. 19, 3540 Nesbyen
E-post: jorand.juvhaugen@gmail.com
Tlf: 99 37 70 26

Kontrollkomitéen

LEDER

Kristin Hansen
Tlf 90564730
Munkerudåsen 22 E, 1165 Oslo
E-post: krihan6@online.no

valgkomitéen

LEDER

Anna Solberg,
Tlf: 64 94 30 66
Kajaveien 32, 1430 Ås
e-post: karlanna@online.no

prinsippprogramkomitéen

LEDER

Randi Støre Gjerde
Myrdalskogen 123, 5117 Ulset
E-post: randi61@gmail.com
Tlf: 91 54 13 79

internasjonalt utvalg

LEDER

Anne Marit Hovstad
Fjæreveien 161, 4885 Grimstad
Tlf: 37 04 14 48 (p) 95 87 79 09 (m)
E-post: annemarit@hovstad.com

PROSJEKTLEDER

Kristin Hansen
Munkerudåsen 22 E, 1165 Oslo
Tlf 90564730
E-post: krihan6@online.no

nordens kvinneforbund

2. representant
Sonja Kjørlaug
Holteigveien 17, 6854 Kaupanger
E-post: sonja@kvinnerogfamilie.no
Tlf: 97 51 59 71 (m)

acww representant

Elisabeth Rusdal
Skogveien 41, 1368 Stabekk
E-post: elisabeth@kvinnerogfamilie.no
Tlf: 91 32 81 64 (m)

beredskapsutvalget

LEDER

Bjarnhild Hodneland
Torvli 7, 5122 Morvik
E-post: bj.hodneland@gmail.com
Tlf: 55 18 64 93 (p) 92 89 31 55 (m)

Kvinner Frivillige Beredskap

Skippergata 17, 4. etg., Postboks 796
Sentrum, 0106 Oslo
E-post: kfb@kfb.no
Tlf: 22 47 82 60/23 09 34 58

Fokus

Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål
Storgata 11, 0155 Oslo
E-post: fokus@fokuskvinner.no
Tlf: 23 01 03 00

Studieforbundet næring- og samfunn

Postboks 9388 Grønland, 0135 Oslo
Epost: post@naeringogsamfunn.no
Tlf: 22 05 48 30

Flyttet siden sist?

Husk å sende oss din nye adresse.

**ABONNER PÅ
MEDLEMSBLADET
3 UTGAVER
I 2015**

**Kun
kr 150.-**

Returadresse: Norges Kvinne- og familieforbund, Stortingsgata 12, 0161 Oslo

Dette er Norges Kvinne- og familieforbund

Som medlem får du:

- Tilbud om advokatbistand
- Gunstig tilbud hos Codan forsikring
- Rabatt ved overnatting på Scandic hotell
- Medlemsbladet Kvinner & Familie 3 ganger i året
- Medlemstilbud på abonnement av Møllers Omega 3
- Tilbud om kurs, konferanser, reiser mm. gjennom ditt lokallag/krets

Ditt medlemskap er viktig! Våre arbeidsområder er:

- Kvinner og pensjon
- Familien i sentrum
- Et varmere samfunn
- Inkluderende lokalmiljøer

Synes du at en av de aller viktigste oppgavene i samfunnet er å gi barna et godt å trygt oppvekstmiljø? Og vil du gjerne ha mer tid til barna dine uten at det går utover økonomi og yrkeskarriere? Da kan Norges Kvinne- og familieforbund være noe for deg!

Målet er samfunnspåvirkning i kvinne og familiepolitiske spørsmål nasjonalt og internasjonalt.

Våre satsningsområder er: **Kvinnepolitikk • Familiepolitikk • Miljø- og forbrukerpolitikk • Internasjonalt samarbeid**

Klipp ut

Jeg ønsker medlemskap i Norges Kvinne- og familieforbund

NAVN:

ADRESSE:

POSTNR.-/STED::

LOKALLAG:

E-POST:

**INNMELDINGEN
SENDES:**

Norges Kvinne- og
familieforbund
Stortingsgata 12,
0161 Oslo
Tlf.: 22 47 83 80